

EU Programi za Organizacije civilnog društva

EU Programi za Organizacije civilnog društva

Izveštaj o istraživanju

Novembar 2018

Publikacija je realizovana od Kosovske Fondacije za Civilno Društvo (KCSF) i pripremio od:

Autor: Edis Agani

Saradnik: Bardha Tahiri

Ova publikacija je finansirana od Švedske Agencije za Međunarodnu Saradnju (Sida).

Sadržaj ove publikacije je odgovornost autora i ne može se ni na koji način smatrati kao stav Sida.

Copyright © 2018. Kosovska Fondacija za Civilno Društvo (KCSF)

Sažeti pregled.....	5
Uvod.....	6
1. Opis problema	7
1.1 Kratak pregled	7
1.2 Kosovo i odnos Kosova prema EU programima	7
1.3 Trenutna situacija.....	9
2. Analiza.....	11
2.1 Mapiranje svih EU programa	11
2.2 Opšte informacije o proceduri i kriterijumima za apliciranje	29
2.3 Kosovo u programima Unije	31
2.4 Studije slučaja - uz učešće zapadnog Balkana, uključujući kosovske organizacije	35
3. Nalazi sa terenskog istraživanja.....	38
3.1 Nivo znanja o programima EU koji su dostupni zapadnom Balkanu.....	38
3.2 Nivo znanja o 17 EU programa za koje Kosovo ima pravo od 2017 godine.....	38
3.3 Kontakti sa organizacijom sa sedištem u EU sa ciljem da učestvuju u ovim programima.....	38
3.4 Nivo svesti o proceduri neophodnoj za primenu u ovim programima.....	39
3.5 Razmena informacija/promocija EU programa od EU i Ministarstva za evropske integracije.....	40
4. Zaključci i preporuke	41
4.1 Nedostatak znanja o EU programima	41
4.1.1 Zaključci.....	41
4.1.2 Preporuke	41
a) Razmena informacija od strane EU i državnih institucija.....	41
b) Uloga OCD-a u zagovaranju	41
4.2 Prilike i izazovi u pristupu programima EU	42
4.2.1 Zaključci.....	42
4.2.2 Preporuke	43
4.3 Podrška/Izgradnja kapaciteta za OCD kako bi se olakšala dostupnost programima EU	43
4.3.1 Zaključci.....	43
4.3.2 Preporuke	44
a) Program izgradnje kapaciteta u vezi sa temama	44
b) Primeri obučavanja i dobre prakse - učiti iz stvarnog iskustva	44
c) Programi za izgradnju kapaciteta povezanih sa procesima	44
d) Najbolje korišćenje resursnih centara	44
5. Izvori i bibliografija	45

Sažeti pregled

Programi EU su višegodišnji programi namenjeni sprovođenju posebne politike EU, sa jasno definisanim ciljevima i budžetom. Ovi programi imaju za cilj specifične sektore i korisnike koji mogu biti vladine institucije, profesionalne/specijalizovane/istraživačke institucije i nevladine organizacije. Za sprovođenje pojedinih programa EU odgovorni su različiti generalni direktorijati (odeljenja) Evropske komisije prema svom delokrugu rada.

Svaki od programa EU ima za cilj promovisanje to jest podržavanje politika EU i jačanje saradnje između država članica EU (i drugih članica poput zemalja pristupnica i pred-pristupnih država) u određenim oblastima kao što su istraživanje i inovacije, obrazovanje, kultura, zdravstvo, zaštita životne sredine, carina i porezi, pravda itd.

Okvirni sporazum (OS) između Kosova i Evropske komisije o opštim principima za učešće u programima EU potpisan je 25. novembra 2016. OS sadrži spisak 17 programa EU u kojima Kosovo može da učestvuje. Tokom 2017. i 2018. Kosovo je utvrdilo prioriternim četiri programa EU za koja su u skladu sa tim potpisani Međunarodni sporazumi sa EU. Ovi sporazumi su ratifikovani do septembra 2018. godine, u skladu sa kosovskim zakonodavstvom. To će otvoriti mogućnosti da se OCD sa Kosova prijave čak i kao vodeće organizacije na različite pozive za dostavu predloge pokrenutih u okviru ovih programa. Prva prilika je program EU za Građane sa svojim pozivom za dostavljanje predloga projekata od kraja 2018. godine.

Cilj istraživanja je mapiranje svih 17 programa i naglašavanje njihove važnosti za OCD uopšte a posebno za kosovske OCD. Pored toga, istraživanje se posebno fokusira na četiri programa EU za koja su potpisani IS i pruža dalje informacije o prednostima i izazovima za OCD na Kosovu u odnosu na ove programe.

Kroz intervju i studijske primere, istraživanje ima za cilj da se pozabavi ključnim prednostima i izazovima za OCD prilikom apliciranja i sprovođenja EU programa. Konačno, istraživanje pruža zaključke i preporuke sa aspekta nivoa svesti o EU programima među kosovskim OCD, potrebe za podrškom bilo od državnih institucija, donatora ili kroz ciljane i prilagođene programe izgradnje kapaciteta.

Vredno je napomenuti da je istraživanje sprovedeno a izveštaj sastavljen do kraja avgusta 2018. godine, a zaključci i preporuke su dati u skladu sa ovim vremenskim okvirom istraživanja.

Uvod

Evropska komisija (EC) u svojoj oblasti međunarodne saradnje i razvoja je nagovestila da civilno društvo ima veliku ulogu u izgradnji demokratskih sistema doprinoseći razvoju efikasnih politika, pravednog i održivog razvoja i inkluzivnog rasta. Na ovaj način će se potrebe i brige građana bolje predstaviti i uzeti u obzir. Stoga EK poziva na jačanje „veza sa organizacijama civilnog društva, socijalnim partnerima i lokalnim vlastima, redovnim dijalogom i korišćenjem najboljih praksi“, posebno da se „podrži izgradnja lokalnog civilnog društva koje može efikasno doprineti dijalogu sa javnim vlastima i da nadgledaju njihov rad“¹.

Ova uloga civilnog društva predviđena je i u okviru EU programa. Brojni programi EU, a samo nekoliko njih, kao što je EU za građane ili kultura za Evropu, Erasmus +, imaju posebne prioritete i komponente koje uglavnom ciljaju organizacije civilnog društva i promovišu njihovu ulogu u izgradnji i jačanju demokratskih društava.

Pošto je Kosovo iskazalo interesovanje za Evropu za građane, Erasmus +, COSME i Kreativna Evropa našli su se na listi od ukupno 17 programa dostupnih u okviru Okvirnog sporazuma potpisanog između Evropske unije i Kosova² i dok KCSF i dalje podržava kosovske OCD u njihovom doprinosu celokupnom procesu evropskih integracija, identifikovana je potreba za proučavanjem svih 17 programa EU i njihovoj pristupačnosti od strane OCD. Cilj ove studije je:

- Razraditi i pružiti informacije o programima Unije koji su namenjeni za korist OCD.
- Pružiti informacije o kapacitetima OCD na Kosovu da apsorbuju sredstva tih programa
- Obezbediti doprinos KCSF-u da osmisli posebne programe obuke koji bi se bavili potrebama OCD-a u pogledu pristupa i apsorpcije programa EU
- Omogućiti doprinos budućim aktivnostima zagovaranja prilikom konkurisanja za druge programe EU za koje OCD sa Kosova imaju kapacitet i podobnost da se prijave.

Pored toga, ova studija će ima za cilj da bolje informiše OCD na Kosovu u vezi EU programa, kako im se može pristupiti i sprovesti. Podaci iz najboljih praksi iz regiona biće navedeni kao konkretni primeri. Imajući u vidu da Kosovo zaostaje za drugim zemljama na zapadnom Balkanu u smislu koristi od programa EU, regionalna praksa može poslužiti kao dobra smernica za put prema napretku. Konačno, biće predloženi predlozi za dalje korake u pogledu zagovaranja i izgradnje kapaciteta za jačanje mogućnosti da kosovske OCD iskoriste ove fondove.

Metodologija istraživanja uključuje istraživanje iz kancelarije i intervjuje sa nacionalnim i lokalnim organizacijama civilnog društva širom Kosova. Takođe su intervjuisani i drugi relevantni akteri za potrebe samog istraživanja.

Iako je istraživanje, putem intervjua, obuhvatilo niz OCD-a (ukupno osam), ovaj se uzorak može posmatrati kao ograničavajući faktor istraživanja. Pored toga, kako programi EU često zahtevaju partnerstvo sa drugim zainteresovanim stranama, poput vladinih institucija ili univerziteta, ovaj aspekt bi se mogao uzeti u obzir pri sprovođenju istraživanja povezanih sa ovim programima. Pošto ovo nije slučaj sa ovim istraživanjem, to se može smatrati drugim ograničavajućim faktorom.

¹ https://ec.europa.eu/europeaid/sectors/human-rights-and-governance/civil-society_en

² OKVIRNI SPOROZUM između Evropske unije i Kosova o opštim principima za učešće Kosova u programima Unije

1. Opis problema

1.1 Kratak pregled

Krajem 2013. godine Evropski parlament i Savet Evropske unije postigli su dogovor o budžetu EU za naredni sedmogodišnji programski period (2014–2020). Značajan deo ovog novog budžetskog plana, sa ukupnim iznosom od 960 milijardi evra, trebalo bi da se koristi za instrumente, programe i inicijative finansiranja iz EU. U okviru ovog iznosa nalaze se sredstva dodeljena EU programima za period 2014–2020, od kojih je većina nastavak prethodno realizovanih programa u periodu 2007–2013.

Programi EU su višegodišnji programi namenjeni sprovođenju posebne politike EU, sa jasno definisanim ciljevima i budžetom. Ovi programi ciljaju specifične sektore i korisnike koji mogu biti vladine institucije, profesionalne/specijalizovane/istraživačke institucije i nevladine organizacije. Za sprovođenje pojedinih programa EU odgovorni su različiti generalni direktorijati Evropske komisije prema svom delokrugu rada.

Svaki od programa EU ima za cilj promovisanje/podržavanje politika EU i jačanje saradnje između država članica EU (i drugih članica poput zemalja pristupnica i pred-pristupnih država) u određenim oblastima kao što su istraživanje i inovacije, obrazovanje, kultura, zdravstvo, zaštita životne sredine, carina i porezi, pravda, itd.

Prvobitno su programi EU (bivši programi Zajednice) bili dizajnirani samo za zemlje članice EU, ali 2003. godine tokom sastanka Evropskog saveta u Solunu odlučeno je da se programi Evropske unije otvore zemljama izvan EU i EEA, koje su bile u Procesu stabilizacije i pridruživanja. Cilj učešća zemalja kandidata i potencijalnih kandidata je olakšavanje njihovog pristupanja EU, kao i upoznavanje sa metodama i politikama EU. Svrha učešća u programima, agencijama i komisija EU je pomoć zemljama pristupnicama da se upoznaju sa politikama i instrumentima EU i da unaprede saradnju pre pristupanja. Načelo učešća usvojio je Evropski savet u decembru 1997. za zemlje kandidate i 2003. godine za zemlje Zapadnog Balkana. Učešće se odlučuje za svaki slučaj, za svaki program, agenciju i komisiju. Zemlje kandidati i zemlje potencijalni kandidati mogu zatražiti su-finansiranje putem IPA-e do 90 % doprinosa zemlje programu EU u prvoj godini učešća.

Zemlje kandidati i zemlje potencijalni kandidati mogu učestvovati u EU programima potpisivanjem Okvirnog sporazuma između vlade i EK službe. Okvirni sporazum definiše opšta načela i pravila za učešće u programima EU. Sledeći korak je da vlada treba da izrazi interes (zasnovan na potrebama i nacionalnim prioritetima) za učešće u određenim programima EU pod uslovom da postoje administrativni i kapaciteti za apsorbovanje takvih fondova. Nakon što se EK složi sa predloženim programima, između EK i Vlade potpisuje se međunarodni sporazum o specifičnim EU programima. Države koje nisu članice EU takođe su dužne da plate taksu (ulaznicu) za učestvovanje u EU programima. Takse su različite za različite programe i različite zemlje jer svaki program ima svoja pravila za učešće. Neki od programa EU imaju pod-programe, tako da kvalifikovane zemlje koje nisu članice EU mogu odlučiti da učestvuju u određenom delu programa, a ne u programu u celini (ovo je takođe predmet pregovora sa Evropskom komisijom).

1.2 Kosovo i odnos Kosova prema EU programima

Od aprila 2005. Evropska komisija se zalaže da podrži Kosovo na njegovom evropskom putu. To opredeljenje prepoznato je usvajanjem objave za Savet „Evropska budućnost za Kosovo“, čiji je cilj da podrži proces stabilizacije i pridruživanja. Dana 17. februara 2008. Skupština Kosova je ratifikovala kosovsku deklaraciju o nezavisnosti od Srbije. Decembra 2009. godine, Saveta je zatražio od Evropske komisije da podrži dalji

napredak Kosova ka EU u skladu sa evropskom perspektivom regiona i uprkos drugim pitanjima koja će se otvoriti za Kosovo koje učestvuje u programima Unije.

Proces Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju (SSP) između Kosova i EU je počeo oktobra 2013. godine. Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju potpisan je u oktobru 2015. godine, a stupio je na snagu 1. aprila 2016. godine. Potpisivanjem ovog sporazuma Kosovo je prvi put stupilo u ugovorni odnos sa EU, sa kojim se obavezalo da ispunjava obaveze koje proizilaze iz SSP-a (usklađivanje zakonodavstva, trgovinska pitanja itd.).

Kako bi povećala efikasnost u ispunjavanju odgovornosti proisteklih iz SSP-a, kosovska vlada odlučila je da iskoristi priliku za učešće u programima Unije sa ciljem da izgradi tehničke i administrativne kapacitete u skladu sa standardima EU. Nakon odluka Evropskog parlamenta i Saveta, Kosovo može učestvovati u programima Unije. Okvirni sporazum (OS) sadrži (Aneks 1) spisak 17 programa Unije u kojima Kosovo ima pravo da učestvuje.

Sledi rezime ključnih datuma relevantnih za Kosovo i njegov odnos prema programima EU:

- Potencijalne zemlje kandidati su imale pravo da učestvuju u EU programima od sastanka Evropskog saveta u Solunu 2003. godine.
- Dana, 20. aprila 2005. godine, EK je usvojila objavu za Savet „Evropska budućnost za Kosovo“ o Kosovu o kome je pojačano opredeljenje Komisije da podrži Kosovo u procesu integracije u EU.
- Deklaraciju Republike Kosovo o nezavisnosti od Srbije ratifikovala je Skupština Kosova 17. februara 2008. godine.
- Savet je 7. decembra 2009. godine pozdravio objavu Evropske komisije od 14. oktobra 2009. godine pod nazivom „Kosovo - ispunjenje svoje evropske perspektive“. Od EK je zatraženo da dodatno podrži napredak Kosova ka Uniji u skladu sa evropskom perspektivom regiona i uprkos drugim pitanjima koja će se otvoriti za Kosovo koje učestvuje u programima EU
- Savet je 22. oktobra 2012. godine ovlastio Evropsku komisiju da otvori pregovore u ime Unije o Okvirnom sporazumu sa Kosovom u vezi sa njegovim učešćem u programima Unije.
- Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju potpisan je u februaru 2016. godine i stupio je na snagu 1. aprila 2016. godine, otvarajući na taj način novu perspektivu za Kosovo. Sklapajući ugovor sa EU, Kosovo je posvećeno ispunjavanju obaveza koje proističu iz SSP-a (usklađivanje zakonodavstva, trgovinska pitanja itd.)
- Okvirni sporazum (OS) između Kosova i EK o opštim principima za učešće u programima EU potpisan je 25. novembra 2016. OS sadrži (aneks 1) listu 17 programa EU u kojima Kosovo ima pravo da učestvuje. Sledi potpuna lista programa koji su deo FA:

- Fiscalis 2020
- Carina 2020
- Herkul III
- Pravda
- Program za prava, jednakost i građanstvo
- Evropa za građane
- Mehanizam civilne zaštite
- Inter-operabilna rešenja za evropske javne uprave, preduzeća i građane (ISA 2)
- COSME
- Program za zapošljavanje i socijalne inovacije (EaSI)
- Erasmus +
- Kreativna Evropa
- Horizont 2020
- Program Zdravlje za rast
- Program za potrošače
- LIFE
- Kopernikus

Kosovo je tokom 2017. i 2018. potpisalo i ratifikovalo sporazume sa EU za pridruživanje četiri (4) programa EU.

Evropska komisija poziva zemlje koje postanu podobne za programe Unije da sprovedu temeljnu procenu potreba i daju prednost njihovom konkurisanju za programe koji su im od interesa. Po potpisivanju OS, vlada Kosova, pod vodstvom Ministarstva za evropske integracije, je sprovedla nekoliko konsultativnih radionica sa različitim interesnim grupama: vladine institucije, OCD, privatni sektor, institucije povezane sa obrazovanjem, itd. u cilju mapiranja sektorskih potreba kao prvi korak ka prioritizaciji učešća u programima EU. Provedena je preliminarna procena potreba kao podrška procesu definisanja prioriteta. Procena potreba uzela je u obzir ključne političke dokumente kao što su Nacionalna razvojna strategija, Akcioni plan SSP, Evropski program reformi i druge nacionalne politike. Slede programi Unije za koje je Kosovo odlučilo da započne pregovore i potpiše međunarodne sporazume:

- Erasmus + - korisnik: Ministarstvo obrazovanja, nauke i tehnologije; Erasmus + je program Unije u oblastima obrazovanja, obuke, omladine i sporta sa ciljem da doprinese strategiji Evropa 2020 za rast, radna mesta, socijalnu jednakost i inkluziju. Erasmus + takođe ima za cilj da promoviše održivi razvoj svojih partnera u oblasti visokog obrazovanja i da doprinese postizanju ciljeva Evropske strategije za mlade.
- COSME – korisnik: Ministarstvo trgovine i industrije; Program je uspostavljen Uredbom (EU) br. 1288/2013 Evropskog parlamenta i Saveta od 11. decembra 2013. godine sa ciljem da promoviše preduzetništvo i poboljša poslovno okruženje za mala i srednja preduzeća.
- Kreativna Evropa – korisnik: Ministarstvo kulture, omladine i sporta; Program je uspostavljen Uredbom (EU) br. 1295/2013 Evropskog parlamenta i Saveta od 11. decembra 2013. godine sa ciljem da se podrže inicijative za kulturu i audio-vizuelni sektor.
- Evropa za građane – korisnik: Ministarstvo za evropske integracije. Program je uspostavljen Uredbom Saveta (EU) br. 390/2014 od 14. aprila 2014. sa ciljem da podrži: razumevanje EU, njene istorije i različitosti i demokratsko angažovanje i građansko učešće.

Treba napomenuti da je od četiri gore pomenuta programa, upravo tri programa EU ti koji su u velikoj meri osmišljeni i namenjeni organizacijama civilnog društva (OCD). Zaista, programi poput Evrope za građane ili Kreativna Evropa gotovo isključivo sprovode OCD i promovišu evropske demokratske vrednosti, kroz perspektivu ljudskih prava, demokratije ili kulture. Davanje prioriteta ovom posebnom programu za Kosovo kao prvom programu EU programa za aktivno učešće na Kosovu, pruža dodatna vrata za OCD na Kosovu da prošire svoju ulogu u ukupnom procesu demokratizacije i pridruživanja EU.

1.3 Trenutna situacija

Izabrani programi Unije u skladu su sa kratkoročnim prioritetima Kosova i neposrednim potrebama koje proizilaze iz Evropske reformske agende i Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju. Uz to, gore navedena četiri programa Unije pružaju mogućnost za učešće u različitim ciljnim grupama kao što su vladina tela, privatne organizacije i organizacije civilnog društva. Učešćem u programima Unije, Kosovo je kao ostale države članice koje nisu članice EU dužno da doprinosi budžetu EU plaćajući taksu (ulaznicu). Takse su različite za različite Programe i za različite korisnike, jer svaki program ima svoja pravila za učešće. O ulaznicama se pregovara sa Evropskom komisijom tokom izrade međunarodnih sporazuma (MS). Potpisivanje procene uticaja za odabrani (gore) Program Unije završava se na sledeći način:

- COSME	19 decembar 2017
- Kreativna Evropa	5 jun 2018
- EU za građane	26 jun 2018
- ERASMUS +	5 jun 2018

Svaki od sporazuma, u skladu sa kosovskim zakonodavstvom, zahteva ratifikaciju od strane kosovskog parlamenta. Ratifikacija za gore navedena četiri programa EU završena je kako je navedeno na donjoj listi:

- COSME	23 jul 2018
- Kreativna Evropa	20 septembar 2018
- EU za građane	20 septembar 2018
- ERASMUS+	20 septembar 2018

Pošto kosovska vlada ne može da obezbedi dovoljno finansijskih sredstava za pokrivanje svih troškova za ulaznice prema gore pomenutim četiri programa Unije, Evropska komisija će kroz program IPA 2017 nadoknaditi iznos ulaznica za četiri programa Unije za učešće u 2018 godini. Za period 2019-2020 godina, Evropska komisija i Kosovo pregovaraće u skladu sa stopom nadoknade IPA 2018 i istražiti mogućnost učešća u drugim programima Unije.

Nadalje, za učešće u programima Unije potrebno je pravilno planiranje. Vlada/korisnici trebalo bi da planiraju troškove ulaznica u svom srednjoročnom budžetu, a trošak ulaznica koje će se nadoknaditi preko IPA programa treba programirati / dodeliti unapred (godinu ili dve godine unapred). Ključni akteri na koje utiče ova akcija su krajnji korisnici grantova (vladino i nevladino telo) odabranih programa Unije.

EU smatra civilno društvo kredibilnim partnerom i korisnicima kroz različite programe. Ovo je politika koju EU teži da promoviše i izvan svoje neposredne granice prema zemljama u pristupanju i pred-pristupnim zemljama. Isti pristup se koristi u svim EU programima koji su ciljani ovim istraživanjem. Organizacije civilnog društva imaju pravo da učestvuju u ovim programima bilo kao direktni korisnici (putem prijave na konkurs) ili kao relevantni zainteresovani ili indirektni korisnici (kroz uloge zagovaranja). Analiza će se fokusirati na 17 programa EU za koje je Kosovo postalo podobno/prihvatljivo. Fokus analize biće stavljen na moguće koristi OCD od programa. Posebna pažnja biće posvećena prema četiri programa EU za koja su potpisani međunarodni ugovori.

2. Analiza

2.1 Mapiranje svih EU programa

Okvirni sporazum između Evropske unije i Kosova o opštim principima za učešće Kosova u programima Unije uključuje ukupno 17 programa EU. Navedeni su u prethodnom odeljku. Ova studija je mapirala svih 17 programa Unije, njihove glavne ciljeve i potencijalne korisnike. Većina programa zasniva se na Uredbama, kao njihovoj pravnoj osnovi, gde je proceduralni okvir postavljen u smislu sprovođenja programa. Mapiranje takođe uključuje referencu na podobnost OCD-a da imaju koristi od ovih programa. U većini programa OCD se i u samoj Uredbi spominju kao potencijalni korisnici. Neki programi su čak razvijeni da ih uglavnom sprovode OCD. Za one programe u kojima su predviđene njihove implementacije od strane specijalizovanih državnih institucija (poput Fiscalis-a, Carine) utvrđena je indirektna veza sa OCD i njihov mogući doprinos programu. Za programe sa jasnim užim fokusom (kao što je program Pravda) navedeno je da odnos i korist OCD mogu biti indirektno prirode i u sinergiji sa drugim programima u kojima su OCD direktni korisnici.

Treba napomenuti da je osnovno mapiranje 17 programa EU-a obavljeno u 2017. godini od strane Fonda za pripremu projekata finansiranog od strane EU, kao deo preliminarne procene potreba koja je poslužila Ministarstvu za evropske integracije da identifikuje četiri programa EU za koje Kosovo potpisuje međunarodne sporazume sa EU. Ova analiza se temelji na ovom mapiranju dodavanjem drugih aspekata relevantnih za ovo posebno istraživanje i njegove ciljeve.

Od 17 programa EU, 10 je osmišljeno tako da ciljaju OCD, bilo kao glavnih korisnika ili među ostalim korisnicima kao što su: vladine organizacije, operateri iz privatnog sektora ili drugi zainteresovani. Mapiranje uključuje naziv programa, njegove glavne ciljeve, da li je program od interesa za OCD, da li su programi od posebnog interesa za OCD na Kosovu i koje bi bile mogućnosti i izazovi učešća u takvom programu.

Sledeća tabela uključuje mapiranje 17 programa EU i ostalih elemenata kao što je gore pomenuto:

Br	EU Program	Ciljevi EU programa ³	Ko ima pravo da učestvuje	Iskustvo iz regiona zapadnog Balkana	OCD ko je su zainteresovane (D/N)	OCD sa Kosova koje su zainteresovane	Komentari o značaju programa za OCD, uključujući kriterijume, izazove i mogućnosti
1.	FISCALIS 2020 235 miliona evra (2014-2020)	<ul style="list-style-type: none"> - Omogućavanje nacionalnim poreskim upravama da stvaraju i razmenjuju informacije i ekspertizu (kroz seminare za obuku). - Razvoj i upravljanje glavnim trans-evropskim IT sistemima u partnerstvu, - Uspostavljanje različitih mreža za osobu okupljanjem nacionalnih zvaničnika iz cele Evrope. 	Službenici poreske uprave (EU i zemlje kandidati + zemlje potencijalni kandidati)	U programu učestvuju sve zemlje regiona Zapadnog Balkana, osim Kosova.	NE	Veoma ograničen jer ovaj program cilja vladine specijalizovane institucije	<p>Ovo je tehnički i specifičan program saradnje EU koji omogućava nacionalnim poreskim upravama da stvaraju i razmenjuju informacije i ekspertizu. Kao takav, osim poreskih uprava i njihovih službenika / eksperata, može da uključi privredne komore u cilju zaštite interesa i prava ekonomskih subjekata.</p> <p>Kriterijumi/prednosti/izazovi:</p> <p>I regionalno i EU iskustvo ne pokazuju mnogo prostora za učešće OCD u ovom programu.</p>

³ Podaci su preuzeti sa veb stranica svakog programa EU

2.	<p>CARINE 2020</p> <p>548 miliona evra</p> <p>(2014-2020)</p>	<p>Specifični ciljevi će se postići, naročito:</p> <p>(a) Finansiranje IT sistema kako bi se omogućio razvoj celovitih elektronskih carina u Evropi.</p> <p>(b) obezbeđivanje modernih i harmonizovanih pristupa carinskim procedurama i kontrolama;</p> <p>(c) omogućavanje legitimne trgovine;</p> <p>(d) smanjenje troškova usklađivanja i administrativnog opterećenja; i</p> <p>(e) poboljšanje funkcionisanja carinskih organa.</p>	<p>Zvaničnici administracije (EU i zemlje kandidati + zemlje potencijalni kandidati)</p>	<p>U programu učestvuju sve zemlje regiona Zapadnog Balkana, osim Kosova.</p>	NE	<p>Veoma ograničen jer ovaj program cilja vladine specijalizovane institucije</p>	<p>Jedan od specifičnih ciljeva ovog programa je unapređenje saradnje između carinskih vlasti i međunarodnih organizacija, trećih zemalja, drugih vladinih organa, uključujući uniju i nacionalne organe za nadzor tržišta, kao i privredne operatore i organizacije koje predstavljaju privredne operatore. U tom smislu, Privredna komora može biti mogući korisnik ili partner ili stranka od interesa koja bi mogla doprineti ovom cilju.</p> <p>Kriterijumi/prednosti/izazovi:</p> <p>Pored carinskih službenika i drugih relevantnih službenika javne uprave, ekonomski operateri imaju presudnu ulogu u ovom programu. Privredna komora Kosova takođe treba da bude uključena u aktivnosti - u bilo kom svojstvu.</p> <p>I regionalno i EU iskustvo ne pokazuju mnogo prostora za učešće OCD u ovom programu.</p>
----	---	---	--	---	----	---	--

3	<p>COSME</p> <p>2.3 milijardi evra</p>	<p>Cilj programa je: Poboljšanje okvirnih uslova da bi se postigla konkurentnost i održivost Unije</p> <p>Preduzeća koja uključuju turistički sektor:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Podsticanje preduzetničke kulture i podsticanje stvaranja i rasta MSP-a. • Poboljšanje pristupa finansijskim sredstvima za MSP u obliku kapitala i duga (COSME ima za cilj olakšati malim i srednjim preduzećima pristup malim i srednjim preduzećima u svim fazama njihovog životnog ciklusa - kreiranju, proširenju ili prenosu poslovanja. • Poboljšanje pristupa tržištima unutar Unije i globalno (COSME pomaže preduzećima da pristupe tržištima u EU i šire. Finansira Enterprise Europe Network koji pomaže malim i srednjim preduzećima da pronađu poslovne i tehnološke partnere i razumeju zakonodavstvo EU; poslovni portal Your Europe koji pruža praktične informacije o poslovanju u Evropi i portal za internacionalizaciju malih i srednjih preduzeća za kompanije koje žele da razviju svoje aktivnosti van Evrope). 	<p>Sve zemlje EU, zemlje EFTA i zemlje pristupnice, zemlje kandidati i potencijalni kandidati.</p> <p>Javna uprava i mala i srednja preduzeća.</p>	<p>Sve zemlje u regionu učestvuju u COSME-u.</p>	<p>NE</p>	<p>Veoma ograničeno i u slučajevima socijalnih preduzeća</p>	<p>Ovaj program cilja posebno na mala i srednja preduzeća, kao i javnu upravu koja je odgovorna za ovu oblast. Ipak, u pogledu socijalnih preduzeća i različitih udruženja, postoji prostor za uključjenje OCD-a.</p> <p>Kriterijumi / prednosti / izazov:</p> <p>Sa novim pristupom i zakonodavstvom prema socijalnim preduzećima, ovaj program može postati značajniji i za OCD na Kosovu. Trenutno primarno cilja mala i srednja preduzeća.</p> <p>Kancelarija za ovaj program se nalazi u okviru Ministarstva trgovine i industrije. Do danas je kancelarija u potpunosti funkcionalna. Nacionalna kontakt osoba je gđa Arjeta Islami Muja, Šefica odeljenja za evropske integracije u Odeljenju za evropske integracije i koordinaciju politike, Ministarstva trgovine i industrije na Kosovu (Arjeta.Islami@rks-gov.net / Tel: +381 (0) 38 200 36 624)</p>
---	--	--	--	--	-----------	--	--

4.	Erasmus + 14.4 milijardi evra	<p>Erasmus + je novi program za obrazovanje, obuku, omladinu i sport koji ima za cilj da doprinese</p> <p>smanjenju stope ranog napuštanja školovanja i povećanje broja studenata od 30 do 34 godine koji su završili treći nivo obrazovanja.</p> <p>Ciljevi Erasmus + su:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Podrška mladim ljudima da steknu više i bolje veštine studiranjem i obukom u inostranstvu. • Da se poboljša kvaliteta nastave u EU i šire. • Podrška državama članicama i partnerskim zemljama u modernizaciji njihovog obrazovanja i <p>Sistema stručnog usavršavanja</p> <ul style="list-style-type: none"> • Promovisanje učešća mladih u društvu. • Podržati nastavu i istraživanje o evropskim integracijama. • Podrška evropskim sportovima na osnovnom nivou. 	<p>Erasmus + je otvoren za mnoge pojedince i organizacije, mada prihvatljivost varira od jedne do druge akcije i od jedne do druge države. Pojedinci mogu učestvovati u mnogim prilikama koje finansira Erasmus +, mada će većina to morati da uradi kroz organizaciju koja učestvuje u programu. Prihvatljivost pojedinaca i organizacija zavisi od države u kojoj su osnovani.</p> <p>Zemlje koje ispunjavaju uslove podeljene su u dve grupe, programske zemlje i partnerske zemlje (zemlje ZB-a). Iako su programske zemlje prihvatljive za sve akcije Erasmus +, partnerske zemlje mogu učestvovati samo u nekim i podležu posebnim uslovima.</p>	Sve zemlje u regionu (osim Kosova) učestvuju u Programu.	DA	<p>Značajan interes za ovaj program promoviše ulogu mladih u različitim oblastima društvenog i ekonomskog razvoja, sa posebnim naglaskom na obrazovanju</p>	<p>Član 22. Uredbe kaže da je „saradnja u okviru Programa sa organizacijama civilnog društva u oblastima obrazovanja, obuke, omladine i sporta, na nacionalnom nivou i nivou Unije od velikog značaja kako bi se stvorio širok osećaj pripadništva u odnosu na doživotnu strategiju i politike učenja i uzimati u obzir ideje i zabrinutosti zainteresovanih strana na svim nivoima“. Tačnije, podrška reformi politike u okviru ovog programa fokusirana je na mlade i različite omladinske organizacije.</p> <p>Kriterijumi/prednosti/izazovi: Osim obrazovnih ustanova (sa naglaskom na visokom obrazovanju), omladinske nevladine organizacije, ali i one koje su aktivne u obrazovanju (bilo da je u pitanju više ili stručno obrazovanje) mogu imati koristi od ovog programa. Bliska veza i saradnja sa relevantnim evropskim mrežama je od suštinskog značaja.</p> <p>Već postoje konkretni primeri učešća OCD-a Kosova u ovom programu (7 Arte iz Mitrovice u partnerstvu sa evropskim i regionalnim mrežama).</p> <p>Ključna akcija 2: Saradnja za inovacije i razmena dobrih praksi i Ključna akcija 3: Podrška političkim reformama je od posebnog značaja jer su ciljne razmene dobrih praksi u vezi sa mladima, kao i podrška razvoju omladinske politike. OCD na Kosovu imaju veliko iskustvo u omladinskim programima i mogu doneti dodatnu vrednost partnerstvima sa EU organizacijama.</p> <p>Ovde je specifičan izazov to što su omladinske organizacije na Kosovu uglavnom lokalno usmerene i manje su veličine i delovanja, pa bi zato su-finansiranje bilo jedan od glavnih izazova.</p> <p>Kancelarija ovog programa je: Adresa: ul. Sejdi Kryeziu, br. 49, Pejton, 10 000 Priština</p> <p>office@erasmuspluskosovo.org</p> <p>+383 (0) 38 609 884</p> <p>Internet stranica: http://erasmuspluskosovo.org</p>
----	--------------------------------------	--	--	--	----	---	---

5	<p>Kreativna Evropa</p> <p>1.46 milijardi evra</p>	<p>Podrška kulturama, audio-vizuelnim sektorima i unakrsnim sektorima (indikativna raspodela budžeta će iznositi 15% za među-sektorski niz, 30% za sektor kulture i 55% za medijski niz).</p> <p>Ciljevi</p> <ul style="list-style-type: none"> • Podržati sposobnost evropskog kulturnog i kreativnog sektora da deluje trans-nacionalno; • Promovisati trans-nacionalnu cirkulaciju kulturnih i kreativnih dela i operatera i dostići novu publiku u Evropi i šire; • Ojačati finansijsku sposobnost kulturnog i kreativnog sektora, posebno malih i srednjih preduzeća i organizacija; • Podržati nadnacionalnu političku saradnju u cilju podsticanja razvoja politike, inovacija, izgradnje publike i novih poslovnih modela. 	<p>Države članice;</p> <p>Zemlje članice EFTA i EEA,</p> <p>Zemlje kandidati i potencijalni kandidati,</p> <p>Švajcarska konfederacija; Zemlje evropskog okruženja</p>	Sve zemlje u regionu (osim Kosova) učestvuju u Programu.	DA	<p>Značajan interes jer ovaj program promoviše kulturu i organizacije iz kulture u njihovim akcijama</p>	<p>Član 3 Uredbe navodi da program ima za cilj promovisanje kulturne raznolikosti i dijaloga među kulturama, kao i kulture kao katalizatora kreativnosti u okviru rasta i radnih mesta i kultura kao vitalni element u međunarodnim odnosima Unije.</p> <p>Zatim, član 21. navodi da u pogledu primene Programa treba uzeti u obzir unutrašnju vrednost kulture i specifičnost kulturnog i kreativnog sektora, uključujući važnost neprofitnih organizacija i projekata u okviru pod-programa Kultura.</p> <p>Do novembra 2018. Kosovo još uvek nije ispunjavalo uslove za medije zbog neusklađenosti određenog nacionalnog pravnog akta sa pravnim zakonodavstvom EU.</p> <p>Kriterijumi/prednosti/izazov: Ovo je jedan od najatraktivnijih programa za OCD, uključujući i one sa Kosova. Postoji nekoliko jakih NVO-a, aktivnih u oblasti kulture i medija koji mogu pristupiti sredstvima ovog programa. Regionalna i EU saradnja, učešće u različitim mrežama trebalo bi dodatno ojačati. Organizacije poput Dokufest-a i ODA Teatra već su učestvovala u ovom programu. Svoje iskustvo treba podeliti sa drugim nevladinim organizacijama na Kosovu.</p> <p>U ovom programu, OCD na Kosovu mogu čak imati vodeću ulogu u partnerstvu sa regionalnim i evropskim kulturnim organizacijama. Bogata kultura Kosova može u velikoj meri doprineti osmišljavanju akcija i primenjivati se u pozivu za dostavljanje ponuda u okviru ovog programa. Ipak, partnerstva sa EU i regionalnim organizacijama treba intenzivno istražiti. Su-finansiranje je izazov iako neke OCD sa Kosova mogu upravljati ovom odgovornošću u zavisnosti od traženih sredstava.</p> <p>Kancelarija se nalazi u okviru Ministarstva kulture, omladine i sporta:</p> <p>POD-PROGRAM KULTURE</p> <p>Ministarstvo kulture, omladine i sporta;</p> <p>Gđa. Rina Gurgule</p> <p>Trg Majke Tereze br. 35</p> <p>10000 Priština</p> <p>Republika Kosovo</p> <p>+383 38 200 22 266 - +383 45 651 005</p> <p>E-pošta: ced@rks-gov.net</p> <p>Do novembra 2018. godine nije uspostavljena kancelarija za pod-program za medije.</p>
---	--	--	--	--	----	--	---

6.	<p>Hercule III</p> <p>105 miliona evra</p> <p>(2014-2020)</p>	<p>Hercule III ima za cilj da pomogne zemljama EU u borbi protiv prevara, korupcije i drugih ilegalnih aktivnosti. Pomaže u finansiranju praktičnih projekata, poput kupovine rentgenskih skenera i druge tehničke opreme od strane nacionalnih vlasti da se zaustave krijumčarenje i druge kriminalne aktivnosti protiv finansijskih interesa EU.</p> <p>Podržane aktivnosti: tehnička pomoć, specijalizovane obuke i snabdevanje</p>	<p>Javna administracija i uprava (na nacionalnom i regionalnom nivou) NVO, međunarodna organizacija</p>	<p>- Nedostatak regionalnog iskustva</p>	<p>NE</p>	<p>Indirektni interes kosovskih OCD za ulogu monitoringa i nadzora. OCD na Kosovu mogu doprineti povećanju svesti o ovom programu kao i većoj transparentnosti njegove primene</p>	<p>OCD više u ulozi praćenja rezultata eventualnih programskih akcija provedenih u oblasti borbe protiv prevare, korupcije i krijumčarenja</p> <p>Kriterijumi/prednosti/izazov: Iako se program uglavnom usmerava na institucije sa tehničkom pomoći i nabavkom opreme, OCD mogu imati ulogu čuvara u ukupnoj borbi protiv korupcije i organizovanog kriminala. OCD mogu da imaju i ulogu praćenja u pogledu implementacije ovog programa kako bi Kosovo dostiglo standarde i zahteve EU u ovoj oblasti.</p>
----	---	--	---	--	-----------	--	--

7.	<p>Pravda</p> <p>378 miliona evra</p> <p>(2014-2020)</p>	<p>Doprinosi daljem razvoju evropskog prostora pravde na osnovu uzajamnog priznavanja i uzajamnog poverenja. Promoviše se:</p> <ul style="list-style-type: none"> -sudska saradnja u građanskim predmetima, uključujući građanska i trgovačka pitanja, nesolventnosti, porodični predmeti i sukcesije itd. -sudska saradnja u krivičnim stvarima - sudska obuka, uključujući jezičku obuku oko pravne terminologije, sa ciljem da se neguje zajednička pravna i pravosudna kultura -efikasan pristup pravdi u Evropi, uključujući prava žrtava zločina i procesna prava u krivičnom postupku - inicijative u oblasti politike protiv droga (aspekti sudske saradnje i sprečavanje kriminala) <p>Vrste finansiranih akcija</p> <ul style="list-style-type: none"> - aktivnosti obuke (razmene osoblja, radionice, razvoj modula za obuku,); Međusobno učenje, aktivnosti saradnje, razmena dobrih praksi, recenzija, razvoj ICT alata; Aktivnosti podizanja svesti, širenje informacija, konferencije, analitičke aktivnosti (studije, prikupljanje podataka, razvoj zajedničkih metodologija, pokazatelja, ankete, priprema vodiča ...) 	<p>Pristup Programu je zakonito otvoren za sve javne i/ili privatne organe i subjekte</p> <p>osnovani u državama članicama; Zemlje EFTA-e koje su strane u sporazumu o EGP-u</p> <p>Pristupne države, zemlje kandidati i potencijalni kandidati</p>	<p>Srbija je deo programa pravde. Bosna i Hercegovina od 2016. i Albanija su potpisale Sporazum 2016. u okviru reforme pravosuđa.</p>	NE	<p>Slično prethodnom programu, indirektni interesi i u koordinaciji sa drugim programima (pored ovih 17) da bi se doprinelo transparentnoj i dostupnoj pravdi za sve</p>	<p>Ovaj program uglavnom je namenjen pravosudnim institucijama, praktičarima, institucijama za obuku pravde i polaznicima pravosudne profesije i slično. U sinergiji sa drugim programima, može uključivati uloge akcija koje vode OCD koje učestvuju u drugim programima.</p> <p>Kriterijumi/prednosti/izazovi: Civilno društvo na Kosovu razvilo je dragoceno iskustvo u monitoringu rada i uloge pravosuđa na Kosovu. Nastavljajući i jačajući ovu ulogu, OCD mogu indirektno doprineti ovom programu.</p>
----	--	--	---	---	----	--	---

8.	<p>Program za prava, jednakost i građanstvo</p> <p>439 miliona evra</p> <p>(2014-2020)</p>	<p>Daće doprinos daljem razvoju oblasti u kojem se unapređuju i štite ravnopravnost i prava osoba, sadržana u Ugovoru, Povelji i međunarodnim konvencijama o ljudskim pravima.</p> <p>Njegovih devet specifičnih ciljeva su:</p> <p>Promovisati nediskriminaciju; Borba protiv rasizma, ksenofobije, homofobije i drugih oblika netolerancije; Promovisanje prava osoba sa invaliditetom; Promovisanje ravnopravnosti žena i muškaraca i rodna integracija; Sprečiti nasilje nad decom, mladima, ženama i drugim rizičnim grupama (Daphne); Promovisanje prava deteta; Osigurati najviši nivo zaštite podataka; Promovisati prava koja proizilaze iz državljanstva Unije; Ostvarivanje prava potrošača</p> <p>Podržane aktivnosti: obuka / radionica; Podizanje nivoa svesti; razmena dobrih praksi, recenzija, razvoj ICT alata, umrežavanje itd.</p>	<p>Pristup Programu je otvoren za sve javne i/ili privatne organe i pravne subjekte</p> <p>osnovane u državama članicama; Zemlje EFTA-e koje su strane u sporazumu o EGP-u</p> <p>Pristupne države, zemlje kandidati i potencijalni kandidati</p>	Nema iskustva u regionu	DA	Kosovske OCD ne mogu učestvovati u ovom programu, jer je potpisivanje MS jedan od glavnih uslova.	<p>Ovo je jedan od programa EU koji se uglavnom sprovodi kroz saradnju sa OCD. Zaštita ljudskih prava, prava i jednakosti područje je na kojem OCD mogu doneti najbolju i najveću dodanu vrednost.</p> <p>Kriterijumi/prednosti/izazov: Kosovske OCD sada imaju dugogodišnje iskustvo u ovoj konkretnoj oblasti. Postoje tematske mreže OCD sa sedištem na Kosovu (Kosovska ženska mreža, Koalicija NVO za zaštitu dece itd.) Koje mogu biti snažni učesnici i aktivni učesnici ovog programa. Kosovske OCD takođe su članice mrežnih ili regionalnih mreža koje su aktivne u relevantnim oblastima i to bi trebalo dodatno istražiti u smislu učešća u ovom programu nakon potpisivanja PU.</p>
----	--	--	---	-------------------------	----	---	--

9.	<p>Evropa za građane</p> <p>229 miliona evra</p> <p>(2014-2020)</p>	<p>Program ima za cilj da doprinese razumevanju EU, njene istorije i raznolikosti.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Podsticanje evropskog građanstva i poboljšanje uslova za građansko i demokratsko učešće na nivou EU 	<p>Države članice EU, države EFTA, države kandidati i potencijalne zemlje. Evropske istraživačke institucije, lokalne vlasti, organizacije za istraživanje politike (think-tankovi na engleskom), građanske grupe i druge civilne organizacije, obrazovne institucije, koje promovisu aktivno evropsko državljanstvo, ispunjavaju uslove za finansiranje.</p>	Sve zemlje u regionu učestvuju u Programu.	DA	Nedavno je ratifikovan značajan interes za OCD na Kosovu kao PU	<p>Ovaj program je skoro u potpunosti dostupan za OCD. Obuhvata širok spektar različitih akcija, uključujući sastanke sa građanima, kontakte i diskusije o pitanjima građanstva, inicijative za podizanje svesti i promovisanje razmišljanja o, definisanju trenutaka iz evropske istorije, inicijativama za stvaranje evropskih građana, posebno mladih svestan istorije Unije i funkcionisanja institucija Unije i rasprava o pitanjima evropske politike, sa ciljem osnaživanja svih aspekata javnog života. Sve ove akcije mogu provesti OCD.</p> <p>Kriterijumi/prednosti/ izazovi: Kosovo ima ogromnu korist od ovog programa. Posebno OCD sa Kosova. Bliska saradnja sa MEI je takode od presudnog značaja. Saradnja sa OCD sa sedištem u EU je neophodna i mnogo se preporučuje. Pošto se MS za ovaj program potpiše i ratifikuje, OCD mogu da učestvuju u pozivu za dostavljanje ponuda od septembra 2018. godine.</p> <p>Prvi korak je registracija na portalu učesnika programa (http://ec.europa.eu/education/participants/portal/desktop/en/home.html).</p> <p>Su-finansiranje je jedan od ključnih izazova. Drugi izazov je finansijska i profesionalna sposobnost OCD-a na Kosovu.</p> <p>Da biste proverili rokove za projekte civilnog društva u okviru poziva za podnošenje predloga 2018. godine</p> <p>Kosovka kancelarija se nalazi u Ministarstvu za evropske integracije, Odeljenje za razvojnu pomoć, a Gđa. Rita Saraci je imenovana kao Kontakt osoba na nacionalnom nivou. rita.saraci@rks-gov.net +381 38 200 27028</p>
----	---	--	---	--	----	---	--

10.	<p>Mehanizam civilne zaštite</p> <p>368.3 miliona (223.7 unutar EU i 144.6 van EU)</p>	<p>Glavni ciljevi Mehanizma civilne zaštite su:</p> <ul style="list-style-type: none"> • postići visok nivo zaštite od katastrofa sprečavanjem ili smanjenjem njihovih posljedica i negovanjem kulture prevencije; • pojačati spremnost Unije da odgovori na katastrofe; • olakšati brze i efikasne intervencije u slučaju hitnih situacija u slučaju većih katastrofa ili njihove posledice 	<p>Države članice, zemlje EEA i države kandidati za EU i potencijalni kandidati. U zavisnosti od poziva za dostavu predloga, različiti potencijalni korisnici mogu učestvovati u programu (sve dok projekti ne ostvaruju profit) tela državne uprave, univerziteta, međunarodne organizacije, nevladine organizacije, komercijalne kompanije, uključujući mala i srednja preduzeća.</p>	<p>Crna Gora, Srbija i Makedonija učestvuju u programu. Tokom poslednjih godina od ovog mehanizma su imale koristi zemlje koje su bile poplavljene.</p>	DA	<p>Program je od interesa za OCD Kosova u saradnji i koordinaciji sa relevantnim državnim institucijama odgovornim za ovu oblast</p>	<p>Član 18 Uredbe kaže da je „prilikom planiranja operacija reagovanja korisno je povezivati se sa relevantnim nevladinim organizacijama i drugim relevantnim entitetima kako bi se utvrdili dodatni kapaciteti za odgovor koji bi mogli biti dostupni u slučaju katastrofe putem nadležnih vlasti država članica“. Generalno, u pogledu sprečavanja katastrofa i njihove pomoći, uloga OCD bila je presudna i neophodna. Takav slučaj je posvedočen i na zapadnom Balkanu, tokom poplava u Srbiji, Makedoniji i Albaniji.</p> <p>Kriterijumi/ prednosti/izazovi: OCD na Kosovu treba da postanu deo relevantnih nacionalnih mehanizama u pogledu sprečavanja katastrofa i pomoći. Ovde je regionalna saradnja najrelevantnija i od primarne uloge. Takođe je dobrodošla saradnja sa relevantnim organizacijama civilnog društva sa sedištem u EU i njihovom mrežom, ali kao sekundarna u smislu relevantnosti.</p> <p>Su-finansiranje se obično finansira iz državnih fondova koji se izdvajaju za hitna pitanja i elementarne nepogode. Donatorsko finansiranje je takođe još jedan uobičajeni izvor su-finansiranja.</p>
-----	--	---	---	---	----	--	---

11.	<p>Inter-operativna rešenja za evropske javne uprave, preduzeća i građane (ISA2)</p> <p>131 miliona evra</p>	<p>Program ISA² podržava razvoj digitalnih rešenja koja javnim administracijama, preduzećima i građanima u Evropi omogućavaju da koriste inter-operativne preko granične i među-sektorske javne usluge.</p>	<p>Samo javna administracija</p>	<p>Nema regionalnog iskustva jer novi program traje od januara 2016. godine</p>	<p>NE</p>	<p>NE (pogledajte komentare na indirektno učešće)</p>	<p>Glavni cilj programa je povećana efikasnost i transparentnost javne uprave. Ovo povećava ulogu OCD-a.</p> <p>Kriterijumi/prednosti/izazovi: Javna uprava na Kosovu već je započela sa primenom glavnih principa i akcija predviđenih za MS u ovom programu: e-nabavke, portal e-uprave, e-civilni registar na opštinskom nivou itd. OCD na Kosovu takođe prate ove usluge. Stoga bi trebalo predvideti dalje angažovanje javne uprave i OCD u ovoj oblasti.</p>
-----	--	--	----------------------------------	---	-----------	---	--

12.	Program za zapošljavanje i socijalne inovacije (EaSI)	<p>Ciljevi</p> <ul style="list-style-type: none"> - Jačanje vlasništva nad ciljevima EU i koordinacija delovanja na EU i nacionalnom nivou u oblastima zapošljavanja, socijalnih poslova i inkluzije. - Podržati razvoj adekvatnih sistema socijalne zaštite i politike tržišta rada. - Modernizovati zakonodavstvo EU i osigurati njegovu efikasnu primenu. - Poticanje geografske mobilnosti i povećanje mogućnosti zapošljavanja razvijanjem otvorenog tržišta rada. - Povećati raspoloživost i dostupnost mikro-finansiranja za ugrožene grupe i mikro preduzeća i povećati pristup finansijama socijalnih preduzeća. <p>U težnji ka ostvarivanju ovih ciljeva, EaSI će:</p> <ul style="list-style-type: none"> - posebno obratiti pažnju na ranjive grupe, kao što su mladi, - promovisati ravnopravnost žena i muškaraca, - boriti se protiv diskriminacije, - promovišu visok nivo kvaliteta i održivog zapošljavanja, - garantirati adekvatnu i pristojnu socijalnu zaštitu, - borba protiv dugoročne nezaposlenosti, - borba protiv siromaštva i socijalne isključenosti; 	<p>Države članice;</p> <p>Zemlje članice EFTA i EEA,</p> <p>Zemlje kandidati i potencijalni kandidati,</p> <p>Program je otvoren za javna i / ili privatna tela, aktere i institucije, posebno:</p> <p>(a) Nacionalne, regionalne i lokalne vlasti;</p> <p>(b) Službe za zapošljavanje;</p> <p>(c) Specijalistička tela predviđena pravom Unije;</p> <p>(d) socijalni partneri;</p> <p>(e) nevladine organizacije, posebno one koje su organizovane na nivou Unije;</p> <p>(f) institucije visokog obrazovanja i istraživački instituti;</p> <p>(g) eksperti za procenu i procenu uticaja;</p> <p>(h) nacionalne statističke službe;</p> <p>(i) mediji.</p>	Crna Gora, Makedonija, Srbija i Albanija učestvuju u Programu.	DA	Slabije interesovanje za OCD na Kosovu (vidi komentare o indirektnom interesu)	<p>Član 19 iz Uredbe navodi da socijalni partneri i organizacije civilnog društva igraju ključnu ulogu u promociji kvalitetnog zapošljavanja i borbi protiv socijalne isključenosti i siromaštva, kao i u borbi protiv nezaposlenosti. Stoga bi socijalni partneri i organizacije civilnog društva trebali, po potrebi, biti uključeni u međusobno učenje i u razvoj, implementaciju i širenje novih politika. Komisija treba da obavesti i razmeni mišljenja sa socijalnim partnerima Unije i organizacijama civilnog društva o rezultatima u vezi sa sprovođenjem Programa.</p> <p>Kriterijumi/prednosti/izazovi:</p> <p>ovaj program ima za cilj usku saradnju sa relevantnim agencijama UN-a, Savetom Evrope i OECD-om. Kosovo koje nije član ovih međunarodnih organizacija predstavlja stvarnu prepreku za njegovo učešće u programu. Ipak, iste organizacije imaju snažno prisustvo na Kosovu i to može u velikoj meri olakšati ovaj izazov.</p> <p>Ovo je takođe jedan od najatraktivnijih programa za OCD za Kosovo. Socijalna preduzeća se takođe mogu promovisati kroz ove programe, što je jedna od novih oblasti koju Kosovo snažno podržavaju OCD.</p>
-----	---	---	---	--	----	--	--

13	<p>Horizon 2020</p> <p>80 milijardi evra</p>	<p>Program Horizon 2020 sastoji se od sledećih delova: „Odlična nauka“; „Industrijsko liderstvo“; „Društveni izazovi“ (sve sprovodi Komisija). Cilj je osigurati da Evropa proizvede nauku svetske klase, ukloni prepreke inovacijama i olakša javnom i privatnom sektoru zajednički rad na pružanju inovacija.</p>	<p>Države članice EU; zemlje kandidata i potencijalne države kandidatkinje; Istraživački centri, javna uprava na lokalnom i regionalnom nivou, korporacije, mala i srednja preduzeća, univerziteti, neprofitne organizacije, međunarodna organizacija.</p> <p>Odabrane treće zemlje koje ispunjavaju sve sledeće kriterijume:</p> <p>(i) imaju dobar kapacitet u nauci, tehnologiji i inovacijama;</p> <p>(ii) imati dobru evidenciju učešća u programima Unije za istraživanje i inovacije;</p> <p>(iii) imati bliske ekonomske i geografske veze sa Unijom;</p>	<p>Sve zemlje u regionu (osim Kosova) učestvuju u Programu.</p> <p>Kosovo učestvuje u programu kao pridružena zemlja</p>	DA	<p>Značajan interes za OCD na Kosovu, koji su više karaktera u vidu instituta</p>	<p>Član 22 Uredbe navodi da bi, sa ciljem produblivanja odnosa nauke i društva i jačanja poverenja javnosti u nauku, Horizon 2020 trebalo da podstiče informisani angažman građana i civilnog društva u istraživanjima i inovacijama promovišući naučno obrazovanje, donošenjem naučnih saznanja pristupačnijim, razvijanjem odgovornih programa istraživanja i inovacija koji udovoljavaju problemima i očekivanjima građana i civilnog društva i olakšavanjem njihovog učešća u aktivnostima Horizon 2020. Angažovanje građana i civilnog društva trebalo bi da bude spojeno sa javnim aktivnostima na informisanju radi generisanja i održavanja javne podrške za Horizon 2020.</p> <p>OCD su bile i nastaviće da igraju ključnu ulogu u zaštiti životne sredine, pronalaženju inovativnih rešenja i podizanju svesti.</p> <p>Kriterijumi/prednosti/izazovi:</p> <p>Povezanost sa evropskim mrežama, organizacijama, istraživačkim institutima ili istraživačkim centrima je obavezna. Potrebni su ojačani kapaciteti u oblasti inovacija kako bi aktivno učestvovali u programu. KCSF je već učestvovao u programu kroz istraživačke aktivnosti i kroz pojedinačne priloge i aktivnosti koje sprovodi organizacija.</p> <p>Kosovska laboratorija za inovacije i njene aktivnosti mogu se koristiti kao primer moguće oblasti interesa u okviru ovog programa.</p> <p>Za ovaj program neophodna je saradnja sa univerzitetima (javnim ili privatnim), drugim istraživačkim institutima.</p> <p>OCD na Kosovu mogu učestvovati kao pridruženi partneri ili pojedinci.</p>
----	--	---	---	--	----	---	---

14.	<p>Program zdravstva za rast</p> <p>449.4 miliona evra</p>	<p>Promovisati zdravlje, sprečavati bolesti i podsticati okruženja za zdrav način života uzimajući u obzir princip „zdravlje u svim politikama“,</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zaštititi građane Unije od ozbiljnih prekograničnih zdravstvenih pretnji, • Doprinose inovativnim, efikasnim i održivim zdravstvenim sistemima, • Olakšati pristup boljoj i sigurnijoj zdravstvenoj zaštiti za građane Unije. 	<p>Zemlje članice</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zemlje EFTA / EEA (osim Švajcarske) • Zemlje kandidati i potencijalne zemlje kandidatkinje na osnovi troškova, • Ostale zemlje zasnovane na bilateralnom ili multilateralnom sporazumu <p>Javni i privatni subjekti koji se bave zdravstvom</p>	Bosna i Hercegovina, Makedonija i Srbija učestvuju u programu zdravstva.	DA	<p>Veliko interesovanje za OCD na Kosovu uslovljeno je potpisom PU</p>	<p>Podizanje svesti, prevencija i zaštita su oblasti u kojima OCD mogu imati aktivnu ulogu u ovom programu.</p> <p>Kriterijumi/prednosti/izazovi:</p> <p>Na Kosovu postoji veliki broj OCD-a koji se bave zdravstvenim pitanjima, uglavnom usmerenim na prevenciju i podizanje svesti. Pored toga, uloga OCD-a u zagovaranju u smislu razvoja relevantnih politika i promovisanja njihove primene je takođe relevantna i može se razmatrati u okviru ovog programa. Formalna partnerstva sa OCD ili mrežama sa sedištem u EU su neophodna.</p> <p>OCD na Kosovu trenutno se mogu prijaviti kao saradnici ili pridruženi entiteti</p>
-----	--	--	---	--	----	--	--

15.	<p>Program za potrošače</p> <p>197 miliona evra</p>	<p>Program će doprineti zaštiti zdravlja, sigurnosti i ekonomskih interesa potrošača, kao i promociji njihovog prava na informacije, edukaciju i organizovanje kako bi se zaštitili njihovi interesi.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Zemlje članice • Zemlje EEA • Zemlje kandidati • Zemlje zapadnog Balkana • Treće zemlje obuhvaćene evropskom susedskom politikom <p>Sledeće organizacije su prihvatljive za finansiranje:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Javna tela • Nefitne organizacije • Nevladine, nefitne i nezavisne organizacije potrošača • Službenici za zaštitu potrošača <p>Doprinos EU može biti do 50% ili 70%, zavisno od akcije.</p>	Nema iskustva na regionalnom nivou	DA	<p>Solidan interes za OCD na Kosovu - uslovljen potpisom PU.</p>	<p>Član 19 Uredbe o programu potrošača EU kaže da „U kontekstu sprovođenja Programa i s obzirom na globalizaciju proizvodnog lanca i sve veće međuzavisnosti tržišta, treba podsticati saradnju sa trećim zemljama koje ne učestvuju u Programu, uzimajući u obzir sve relevantne sporazume između tih zemalja i Unije“.</p> <p>Kako ovaj program posebno cilja organizacije koje promovišu zaštitu potrošača, on je veoma važan za OCD.</p> <p>Kriterijumi/prednosti/izazovi:</p> <p>partnerstva sa mrežama za zaštitu potrošača zasnovanim na EU (poput mreže za zaštitu potrošača) prvi je korak ka mogućoj dostupnosti sredstava ovog programa. Kosovo kao zemlja i posebno OCD na Kosovu imaju ograničeno iskustvo u ovoj oblasti. Stoga je partnerstvo sa evropskim mrežama ili organizacijama neophodan prvi korak.</p>
-----	---	---	--	------------------------------------	----	--	--

16.	LIFE 3.1 milijardi evra	<p>LIFE program je instrument finansiranja EU za zaštitu životne sredine i klime.</p> <p>„Životna sredina“ u novom programu pokriva tri prioritetne oblasti: okruženje i efikasnost resursa; priroda i biološka raznolikost; i upravljanje okolišem i informacije. Pravac „Klimatska akcija“ obuhvata ublažavanje klimatskih promena; prilagođavanje klimatskim promenama; i upravljanje klimom i informacije.</p> <p>Program se takođe sastoji od nove kategorije projekata, zajednički finansiranih integrisanih projekata, koji će delovati u velikom teritorijalnom obimu. Ovi projekti će imati za cilj da primene politiku zaštite životne sredine i klime.</p>	<p>LIFE program može finansirati javna i privatna tela.</p> <p>LIFE program je otvoren za učešće sledećih zemalja:</p> <ul style="list-style-type: none"> • zemlje Evropske asocijacije za slobodnu trgovinu (EFTA) koje su strane u sporazumu o <p>Evropski ekonomski prostor (EEA);</p> <ul style="list-style-type: none"> • zemlje kandidati, potencijalni kandidati i zemlje koje pristupaju Uniji; • zemlje na koje se odnosi evropska susedska politika; • Zemlje koje su postale članice Evropske agencije za životnu sredinu 	Nema regionalnog iskustva	DA	Slabi trenutni interes za OCD na Kosovu	<p>Jedan od glavnih ciljeva ovog programa je podrška boljem upravljanju životnom sredinom i klimom na svim nivoima, uključujući bolje uključivanje civilnog društva, nevladinih organizacija i lokalnih aktera, kao i podršku implementaciji 7. akcionog programa za zaštitu životne sredine.</p> <p>Član 29 Uredbe navodi da uspeh integrisanih projekata zavisi od bliske saradnje nacionalnih, regionalnih i lokalnih vlasti i nedržavnih aktera na koje se odnose ciljevi programa LIFE.</p> <p>Kriterijumi/prednosti/izazovi: Kao i u oblasti inovacija, kapaciteti kosovskih OCD-a moraju biti dodatno ojačani kako bi aktivno učestvovali u ovom programu.</p>
-----	--------------------------------	---	--	---------------------------	----	---	---

17.	<p>Copernicus</p> <p>3.8 miliona evra</p>	<p>Program ima za cilj da obezbedi kontinuiran, nezavisan i pouzdan pristup informacijama o posmatranju Zemlje.</p> <p>Strukturiran je u šest različitih službi: morski, atmosferski, kopneni i klimatske promene</p> <p>kao i podrška hitnim i bezbednosnim službama. Copernicus koristi podatke sa satelita i senzora na licu mesta kao što su plutače ili vazdušni senzori za pružanje pravovremenih i pouzdanih informacija i predviđanja za podršku (na primer) poljoprivrede i ribarstva, korišćenja zemljišta i urbanog planiranja, borbe protiv šumskih požara, reakcije na katastrofe, pomorstva praćenje transporta ili zagađenja vazduha</p>	<p>(a) zemlje EFTA koje su ugovorne strane Sporazuma o EGP;</p> <p>(b) zemlje kandidati, kao i potencijalne zemlje kandidati</p> <p>(c) Švajcarskoj, drugim trećim zemljama i međunarodnim organizacijama, u skladu sa</p> <p>Ugovori koje je Unija sklopila s takvim zemljama ili međunarodnim organizacijama d pravila o njihovom učešću.</p> <p>Glavni korisnici su kreatori politike i javni organi kojima su informacije potrebne za razvoj</p> <p>zakonodavstva i politike zaštite životne sredine ili donošenje kritičnih odluka u slučaju vanredne situacije.</p>	<p>Nema regionalnog iskustva</p>	<p>NE</p>	<p>NE</p>	<p>Institucije i organizacije koje se bave naukom i inovacijama mogu imati koristi od ovog programa. Ključni uslov je neophodni kapacitet. Naučni instituti i tela mogu biti aktivni učesnici ovog programa.</p> <p>Kriterijumi/prednosti/izazovi:</p> <p>Kao i u oblasti inovacija, kapaciteti kosovskih OCD-a moraju biti dodatno ojačani kako bi aktivno učestvovali u ovom programu.</p>
-----	---	---	---	----------------------------------	-----------	-----------	--

2.2 Opšte informacije o proceduri i kriterijumima za apliciranje

Za programe EU, koji su identifikovani kao programi od posebnog interesa za OCD, kao što su Evropa za građane, Kreativna Evropa ili ERASMUS + i drugi slični programi (za više detalja pogledajte tabelu za mapiranje), predviđen je postupak prijave u različitim fazama kao i procedure. Ako program uključuje otvoreni poziv za podnošenje predloga za OCD, postoji niz kriterijuma koji su zajednički kao i u svim pozivima EU za podnošenje predloga za OCD. Takvi kriterijumi mogu biti sledeći:

- Kandidati moraju biti javna tela ili neprofitne organizacije sa pravnim svojstvom
- Programi su otvoreni za 28 država članica EU - i pod uslovom da su potpisali Memorandum o razumevanju sa Komisijom - zemljama pristupnicama, zemljama kandidatima i potencijalnim kandidatima
- Obično u projekat moraju biti uključene organizacije iz najmanje jedne države članice EU
- Obično se daje prednost trans-nacionalnim projektima.

U pogledu kapaciteta i kriterijuma podobnosti ili kriterijuma za isključenje, sledeće se uzima u obzir tokom procene aplikacije.

Kandidati (oni koji apliciraju) moraju imati:

- Dovoljne izvore finansiranja za održavanje aktivnosti tokom trajanja predložene akcije
- Profesionalne kompetencije i motivaciju za realizaciju predloženog projekta.

Predlozi se zatim procenjuju na osnovu:

- Usklađenost sa ciljevima programa i programskim fokusom
- Kvalitet plana aktivnosti projekta
- Diseminacija
- Uticaj i uključenost građana (ako je to jedan od glavnih programskih ciljeva)

Težina gore navedenih kriterijuma važi podjednako za glavne podnosiocе zahteva i partnerske organizacije. To znači da ako je vodeći podnosilac zahteva EU organizacija koja sklapa partnerstvo sa OCD sa Kosova, od kosovskih OCD biće potrebno da ispune i gore pomenute kriterijume. Zaista, programi i njihov poziv za podnošenje predloga obično mogu omogućiti da vodeća organizacija ima saradnika ili da dodeli projektne aktivnosti drugim organizacijama. U ovom slučaju, težina kriterijuma podobnosti razlikuje se od različitih subjekata koji učestvuju u projektu.

U praktičnijem smislu, svaki podnosilac zahteva mora da ima EU nalog profila za prijavu u (služba za proveru identiteta Evropske komisije). Svaka organizacija koja je uključena u vaš projekat (podnosilac prijave i partneri) mora se registrovati na portalu za učešće i dobiti identifikacioni kod učesnika (PIC). Sva relevantna dokumenta, poput formulara pravne osobe, potvrde registra i slično, prenose se na ovaj portal.

Postoje detaljne smernice za one koji apliciraju dostupne za svaki od programa EU. Programi imaju svoje veb stranice, poput <https://eacea.ec.europa.eu/europe-for-citizens> ili <https://eacea.ec.europa.eu/creative-europe> koje treba redovno konsultovati za ažurirane informacije o mogućnostima finansiranja, da se projekti u realizaciji koriste kao dobra praksa kao i za sticanje korisnih informacija o mogućim partnerstvima sa drugim sestrinskim organizacijama. Pored zajedničkih kriterijuma kao što je gore pomenuto, svaki program i svaki poziv za podnošenje predloga imaju posebne ciljeve i specifične zahteve koji se odnose na aktivnosti u skladu sa programskim ciljevima. Prijave se ocenjuju na osnovu skupa kriterijuma koji su dostupni kao deo smernica za svaki poziv za podnošenje predloga.

Za učešće u programima EU i pozivima za dostavu predloga projekata, kancelarije su relevantne. Oni su u bliskom kontaktu sa Evropskom komisijom i njenim delegacijama u određenim zemljama (na Kosovu je to Kancelarija EU na Kosovu), pa one ažuriraju informacije o najnovijim pozivima i mogućnostima finansiranja.

Takve kancelarije su uspostavljene na Kosovu i nalaze se u Ministarstvu za evropske integracije, Ministarstvu kulture, omladine i sporta, Ministarstvu trgovine i industrije i pri Univerzitetu/ Kosovska kancelarija za Erasmus +. Detaljne kontakt informacije za ove kancelarije nalaze se u donjoj tabeli realizovano kao deo aktivnosti mapiranja.

Iskustvo regiona zapadnog Balkana u pogledu programa EU pokazuje da su nadležne kancelarije i vladine institucije čiji su deo bili u mogućnosti da dodele sredstva koja su poslužila kao su-finansiranje za OCD i kulturne organizacije sa ciljem da se olakša njihovo učešće u programima EU. Pored toga, organizovani su programi izgradnje kapaciteta kao i informativne sesije radi razmene informacija i povećanja svesti o programima EU i njihovim fondovima i mogućnostima. Ovo je pokrenuto i na Kosovu, kako od relevantnih vladinih institucija (Ministarstvo za evropske integracije, Ministarstvo kulture, omladine i sporta, itd.), tako i od strane OCD-a (KCSF, Dokufest itd.). Informativne sesije organizuju kancelarije ili nadležna ministarstva. Okrugli stolovi ili radionice organizuju OCD na koje su učesnici sa zapadnog Balkana pozvani da podele svoje konkretno iskustvo sa učestvovanjem u programima EU. Ove akcije bi trebalo da se nastave i intenziviraju i na njih treba gledati kao na početne korake aktivnog učešća u ovim programima.

2.3 Kosovo u programima Unije

As mentioned previously, Kosovo has signed IAs for four of the below listed programmes. The following is short description of these programmes:

 Program za konkurentnost malih i srednjih preduzeća https://ec.europa.eu/easme/en/cosme	
2014-2020 EU Budžet: € 2.3 milijardi	Nacionalni koordinator/Korisnik: Ministarstvo trgovine i industrije / KIESA (Kosovska agencija za podršku investicijama i preduzetništvu). Sporazum sa EK potpisan 19. decembra 2017
Ciljevi:	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Program je uspostavljen Uredbom (EU) br. 1288/2013 Evropskog parlamenta i Saveta od 11. decembra 2013. sa ciljem da se promoviše konkurentnost i održivost MSP-a, turističkog sektora, podstakne preduzetnička kultura i podstakne stvaranje i rast MSP. Glavne oblasti intervencije su: ▪ Olakšati pristup finansijama; ▪ Podržati internacionalizaciju i pristup tržištima; ▪ Stvaranje i okruženje pogodno konkurentnosti; ▪ Podsticanje preduzetničke kulture
	<p>- Vrste akcija:</p> <p>i. Bolji pristup finansiranju za mala i srednja preduzeća (MSP) Cilj je da se malim i srednjim preduzećima omogući bolji pristup finansijama u različitim fazama njihovog životnog ciklusa: kreiranju, proširenju ili prenosu poslovanja. COSME mobilizira zajmove i ulaganja u kapital za MSP kroz:</p> <ul style="list-style-type: none"> - instrument garancije za zajmove, koji finansijskim institucijama (npr. garantnim društvima, bankama, lizing kompanijama) daje garancije i kontra garancije kako bi malim i srednjim preduzećima mogli dati više kredita i zakupa. - instrument za rast kapitala obezbeđuje rizični kapital vlasničkim fondovima koji ulažu u MSP uglavnom u fazama širenja i fazi rasta. <p>ii. Pristup tržištima</p> <ul style="list-style-type: none"> - COSME pruža podršku evropskim preduzećima kako bi imali koristi od jedinstvenog tržišta EU i maksimalno iskoristili mogućnosti koje nude tržišta van EU. - COSME finansira Enterprise Europe Network (EEN) koji se sastoji od preko 600 kancelarija u više od 50 zemalja, pomažući malim i srednjim preduzećima da pronađu poslovne i tehnološke partnere na pristupu tržištima. <p>iii. Podsticanje preduzetništva</p> <ul style="list-style-type: none"> - COSME podržava implementaciju Akcionog plana za preduzetništvo 2020 kroz širok spektar aktivnosti. Oni uključuju razmenu mobilnosti, istraživanje, širenje najboljih praksi i pilot projekte u oblastima kao što su preduzetničko obrazovanje, mentorstvo ili razvoj usluga usmeravanja i podrške novim i potencijalnim preduzetnicima, uključujući mlade, žene i starije preduzetnike. - Erasmus za mlade preduzetnike je program preko-granične razmene koji pomaže novim preduzetnicima da steknu odgovarajuće veštine za vođenje i rast poslovanja radeći sa iskusnim preduzetnikom u drugoj zemlji tokom jednog do šest meseci. - COSME se posebno fokusira na digitalno preduzetništvo kako bi pomogao evropskim preduzećima da ostvare svoju digitalnu transformaciju i u potpunosti iskoriste nevidene nove mogućnosti stvorene u digitalnoj eri, koje su ključne za njihovu konkurentnost i rast. <p>iv. Stvaranje boljih okvirnih uslova za konkurentnost - povoljni uslovi za stvaranje i rast biznisa i poslovanja</p> <ul style="list-style-type: none"> - COSME podržava akcije za poboljšanje okvirnih uslova u kojima preduzeća posluju, posebno mala i srednja preduzeća, smanjujući nepotrebna administrativna i regulatorna opterećenja. - COSME podržava pojavu konkurentne industrije sa tržišnim potencijalom, pomažući malim i srednjim preduzećima da preuzmu nove poslovne modele i integrišu se u nove lance vrednosti. - COSME promoviše razvoj klastera svetske klase u EU, podstičući klustersku izvrsnost i internacionalizaciju sa naglaskom na među-sektorsku saradnju, naročito u podršci industrijama u nastajanju. Program takođe ima za cilj ubrzanje digitalizacije poslovne zajednice i promovisanje e-veština i e-vođstva.
Učešće OCD na Kosovu:	Ovaj program nije direktno usmeren na OCD. MSP i mladi preduzetnici su u fokusu ovog programa.

2014 - 2020 programme for Education,
Training, Youth, and Sport

ERASMUS Plus - Program za obrazovanje, obuku, omladinu i sport

https://eacea.ec.europa.eu/erasmus-plus_en

2014-
2020 EU
Budžet:
€ 14.7
milijardi

Nacionalni koordinator/korisnik: Ministarstvo obrazovanja, nauke i tehnologije
Sporazum sa EK potpisan 5. juna 2018. godine

Ciljevi:

Erasmus + je program EU u oblastima obrazovanja, obuke, omladine i sporta sa ciljem da doprinese strategiji „Evropa 2020“ za rast, radna mesta, socijalnu jednakost i inkluziju. Erasmus + takođe ima za cilj da promoviše održivi razvoj svojih partnera u oblasti visokog obrazovanja i da doprinese postizanju ciljeva strategije EU za mlade

Vrste akcija:

i. Glavna akcija 1: Mobilizacija učenja kod pojedinaca

- mobilnost pojedinaca u oblasti obrazovanja, obuke i mladih; Erasmus Mundus zajedničke master studije⁴

ii. Glavna akcija 2: Saradnja za inovacije i razmena dobrih praksi

- Strateška partnerstva u oblasti obrazovanja, obuke i omladine; Savezi znanja; Savezi oko veština po sektorima; Jačanje kapaciteta u oblasti visokog obrazovanja; Izgradnja kapaciteta u oblasti mladih⁵.

iii. Glavna akcija 3: Podrška reformi politika

- Strukturirani dijalog: Sastanci mladih i donosioca odluka u oblasti mladih

Inicijativa Jean Monnet

- Aktivnosti Jean Monnet-a imaju za cilj promovisanje nastave i istraživanja o evropskim integracijama širom sveta među akademikima specijalistima, onima koji uče i građanima, posebno kroz stvaranje Jean Monnet stolica i drugih akademskih aktivnosti, kao i pružanjem pomoći za izgradnju drugih znanja aktivnosti na visokoškolskim ustanovama; da podrži aktivnosti akademskih institucija ili udruženja aktivnih u oblasti studija evropskih integracija i podrži Jean Monnet etiketu za izvrsnost. U svetlu svojih posebnih nastojanja da promoviše izvrsnost u obrazovanju i istraživanju EU integracija, Inicijativa Jean Monnet nastaviće se kao posebna aktivnost u okviru Programa i podeliće svoje mehanizme realizacije.

Sportska akcija

- Trans-nacionalni kolaborativni projekti; evropski neprofitni sportski događaji od velikog značaja; jačanje baze dokaza za kreiranje politika u oblasti sporta; jačanje kapaciteta u sportu; dijalog sa relevantnim evropskim zainteresovanim stranama.

Učešće OCD na Kosovu:

Glavne akcije 2 i 3 ciljaju uglavnom OCD sa akcijama koje uključuju mlade, razmenu dobre prakse i promovisanje uloge mladih u odlučivanju i donošenju politike. Nadalje, sportska akcija je takođe jedan od prioriteta ovog programa koji je atraktivan za OCD.

OCD Kosova su već učestvovala u ovom programu kroz partnerstva sa regionalnim i mrežnim organizacijama. Potpisivanjem procene uticaja za ovaj program, Kosovo je omogućilo svojim OCD da imaju istaknutiju ulogu u procesu prijave - oni mogu biti vodeći podnosilac prijave ili ko-podnosilac prijave, u zavisnosti od predložene akcije i konkretnog poziva. OCD Kosova treba da se pripreme za pozive koji će biti pokrenuti 2019. godine.

Kontakt sa kancelarijom Erasmus + treba uspostaviti odmah kako bi se dobili detaljnije informacije o predstojećem pozivu za predloge projekata i različitim zahtevima. Internet stranica ERASMUS + na Kosovu <http://erasmuspluskosovo.org> sadrži relevantne informacije o svim akcijama ERASMUS +, njihovim otvorenim pozivima i relevantnim rokovima. Većina poziva je otvorena do kraja oktobra 2018. (ili ranije). Na ovoj internet stranici možete naći vezu do relevantnih internet stranica za registraciju, prijavljivanje i dobijanje detaljnih informacija o pozivu za dostavu predloga.

⁴ Kosovo aktivno učestvuje u ovoj vrsti akcije. Program je poznat studentima kao i organizacijama koje olakšavaju razmenu studenata

⁵ Postoji određeno iskustvo među kosovskim OCD o ovoj konkretnoj akciji. OCD 7 Arte iz Mitrovice učestvovao je i doprineo takvoj akciji u partnerstvu sa EU i regionalnim organizacijama i mrežama

Program Evropa za građane

https://eacea.ec.europa.eu/europe-for-citizens_en

2014-2020 EU
Budžet:
€ 185 468 000
miliona

Nacionalni koordinator/korisnik: Ministarstvo za evropske integracije
Sporazum sa EK potpisan je 26. juna 2018. godine

Ciljevi:

Evropa za građane ima za cilj da podstakne saradnju između građana i organizacija iz različitih zemalja i olakša razvoj osećaja pripadnosti zajedničkim evropskim idealima i da promovise proces evropskih integracija.

Vrste akcija:

i. Evropsko sećanje

- Projekti koji se odražavaju na evropsku kulturnu raznolikost i zajedničke vrednosti sa jasnom evropskom dimenzijom; Projekti koji se bave uzrocima totalitarnih režima u modernoj istoriji Evrope (posebno, ali ne isključivo nacizam, fašizam, staljinizam i totalitarni komunistički režimi) i obeležavanje žrtava njihovih zločina; Projekti koji se tiču akcije koja podstiče toleranciju, međusobno razumevanje, inter-kulturalni dijalog i pomirenje, posebno sa ciljem da se dostigne mlada generacija;

ii. Demokratsko angažovanje i građansko učestvovanje

• Bratimljenje gradova

Projekti koji okupljaju građane iz pobratimljenih gradova kako bi raspravljali o pitanjima iz evropske političke agende. Time se razvijaju mogućnosti društvenog angažovanja i volontiranja na nivou EU.

• Mreža gradova

Gradovi se ohrabruju da dugoročno saraduju sa drugim gradovima kako bi delili resurse ili interese, stekli uticaj ili se suočili sa uobičajenim izazovima

• Projekti civilnog društva

Promovisanje društvenog angažmana i solidarnosti: promovisanje debatnih kampanja na teme od zajedničkog interesa, povezivanjem sa evropskim političkim planom; volontiranje: promocija solidarnosti među građanima Unije i šire; zagovaranje o politici EU i povezivanje sa dnevnim redom politika EU i procesom kreiranja politika; Debatne kampanje o pravima i odgovornostima građana Unije; Prikupljanje mišljenja o različitim temama politika EU; Promovisanje volonterizma, promocija solidarnosti među građanima Unije i izvan inicijativa koje razvijaju mogućnosti za međusobno razumevanje, solidarnost inter-kulturalnog učenja, društveni angažman i volontiranje na nivou Unije.

Učešće OCD na Kosovu

Sporazum za ovaj program je potpisan i ratifikovan. Veb stranica programa https://eacea.ec.europa.eu/europe-for-citizens_en pruža ažurirane informacije o tekućem i nadolazećem pozivu za dostavljanje predloga. Trenutno se pozivi za 2019. godinu tek otvaraju. Rezultati izbora za pozive za 2018. godinu su dostupni. U zavisnosti od akcije i konkretnog poziva, OCD Kosova treba da se registruju na Portalu za učešće i prijave se prema smernicama za određeni poziv. Trebalo bi tražiti partnerstva sa organizacijom koja se bazira na EU za prijavu u okviru „projekata civilnog društva“. Trebalo bi redovno kontaktirati kancelariju u okviru MEI radi dobijanja detaljnijih informacija o programu i njegovom pozivu za podnošenje predloga.

Kreativna Evropa

https://eacea.ec.europa.eu/creative-europe_en

2014-2020 EU
Budžet: € 1.46
milijardi

Nacionalni koordinator/korisnik: **Ministarstvo kulture, omladine i sporta**
Sporazum sa EK potpisan 5. juna 2018. godine

Ciljevi:

Program Kreativna Evropa daje podršku očuvanju i promociji evropske kulturne i jezičke raznolikosti i podržava inicijative u kulturi i audio-vizuelnom sektoru. Ciljevi programa su:
- Da se pomogne kulturnim i kreativnim sektorima da iskoriste mogućnosti digitalnog doba i globalizacije; Omogućiti sektorima da ostvare svoj ekonomski potencijal, doprinoseći održivom rastu, radnim mestima i socijalnoj koheziji; Da se evropskom kulturnom i medijskom sektoru omogući pristup novim međunarodnim mogućnostima, tržištima i publici.

Vrste akcija:

- **Kulturni program** godišnje ima 4 poziva za podnošenje predloga; (i) Literatura u prevodu; (ii) Projekti saradnje; (iii) evropske mreže; (iv) Evropske platforme⁶

Učešće OCD na Kosovu

Treba napomenuti da Kosovo ne ispunjava uslove za pod-program Mediji u okviru Kreativne Evrope. To je zbog toga što relevantni zakoni koji se odnose na medije nisu usklađeni sa relevantnim pravnim tekovinama EU.

Ovaj program je veoma atraktivan za OCD, posebno kulturne organizacije. Preciznije akcije poput projekata saradnje, evropskih mreža i evropskih platformi posebno ciljaju OCD. MS je potpisan i ratifikovan u septembru 2018. To znači da OCD sa Kosova treba da učestvuju samo u pozivima 2019. godine. Partnerstvo sa organizacijama sa sedištem u EU je jedan od ključnih kriterijuma. Kosovske OCD imaju dodatnu vrednost jer predstavljaju kulturno diversifikovano društvo i to treba maksimalno iskoristiti prilikom prijavljivanja za ovaj program.

Internet stranica Kreativne Evrope <https://eacea.ec.europa.eu/creative-europe> sadrži sve relevantne informacije o tekućim i predstojećim pozivima za dostavu predloga. U zavisnosti od akcije i konkretnog poziva, OCD sa Kosova treba da se registruju na Portalu za učešće i apliciraju u skladu sa smernicama za određeni poziv. Kriterijumi podobnosti, kao što je ranije objašnjeno, odnose se na zakonitost organizacija, kao države članice EU i/ili zemlje pristupnice ili pred-pristupnice - što je relevantno za Kosovo i da li je ta država potpisala sporazum sa Evropskom komisijom. Nadalje, kriterijumi će se odnositi na konkretan cilj poziva. Trenutno se obaveštenja za pozive za 2019. godinu

⁶ Dokufest, teatar ODA, 7 Arte prethodno su učestvovali u ovom programu kroz partnerstva sa EU organizacijama i mrežama

2.4 Studije slučaja - uz učešće zapadnog Balkana, uključujući kosovske organizacije

• **Program Evropa za građane (Italija, Bugarska, Nemačka, Grčka, Poljska, Portugal, Rumunija, Španija i Albanija) – REMEDY projekat** <https://www.remedyproject.org/project-outputs>

Glas iz prošlosti - Sećanje na različitosti

Zbog generacijskog jaza u razumevanju istorijskih događaja koji se tiču totalitarnih režima, ostracizma i njihovih žrtava, važno je skrenuti pažnju mlađe generacije na ove teme kako bi se otklonio jaz u razumevanju. Projekat „REMEDY“ pokušao je da stvori povoljne uslove za otkrivanje i sećanje na bolne trenutke u istoriji nacija EU. Što se tiče opštih ciljeva, cilj REMEDY-a bio je da promoviše raznolikost istorijskih događaja, a zauzvrat, podstaći razumevanje individualnosti svake nacije. Razumevanjem perspektive svake zemlje i obeležavanjem gubitaka i tragedija jednih drugih, na kraju se može otkloniti jaz između generacija, ali i jaz između nacije, u svetlu novog „evropskog“ identiteta.

Što se tiče specifičnih ciljeva, „REMEDY“ se fokusirao na pozitivnu stranu istorije, jer je osnivanje EU donelo mir i demokratiju. Iako je cena za mir bila previsoka i trenutno je krhka stvar koju ne treba shvatiti zdravo za gotovo, društvo EU će učestvovati u razmišljanju o prošlosti da bi uvažilo i razvilo sadašnjost. Stoga, osvrćući se na širi nacionalni i EU istorijski kontekst tog perioda, glavni cilj REMEDY-a bio je da promoviše pozitivan dijalog između različitih ciljnih grupa društva, uključujući stariju i mlađu generaciju. Razumevanje onoga što je starija generacija doživela u vrlo različitom društvu omogućuje mladima da traže nove puteve za efikasnu zaštitu sloboda i građanskih prava u savremenoj zajednici EU.

REMEDY je podržao godišnji prioritet programa Evropa za građane pod nazivom „Ostracizam i gubitak državljanstva pod totalitarnim režimima“, jer sve partnerske zemlje imaju zajedničku istoriju totalitarnih režima i ostracizma koji su doveli do velikih nemira u društvu. Najviše su stradale manjine kao što su Romi, jevrejske zajednice, koje su prolazile kroz raseljavanje, ozbiljnu isključenost i marginalizaciju. Cilj „REMEDY-a“ bio je širenje svesti o ovim pitanjima gore, slušanje priča o prošlosti, edukacija šire javnosti i mladih o posledicama ovih događaja i lekcija koje iz njih možemo izvući. Organizovana su 4 međunarodna događaja i 10 nacionalnih radionica. REMEDI je bio relevantan u svetlu nedavne izbegličke situacije, koja je donela ogroman odjek, u nekim slučajevima čak i strah i predrasude u EU. Kroz komunikaciju i promišljanje moguće je boriti se protiv mržnje i sprečiti fatalne posledice iz prošlosti.

Glavni cilj je bio da se ove zemlje zbliže na razmišljanje o uzrocima, komemoraciji žrtvama i pomirenju. Lekcije iz prošlosti danas su relevantne iz razloga jedinstva i oproštenja, krećući se ka svetlijoj budućnosti različitosti i zajedničkih vrednosti. „REMEDY“ je obuhvatio starije i mlađe generacije o pitanju ostracizma, antisemitizma, neprijateljstva prema imigrantima koristeći neophodne alate za borbu protiv ovih pitanja. Albanija je donela svoje iskustvo totalitarnog režima kao dodatnu vrednost ovom projektu. Aktivnosti su sprovedene u Albaniji i različitim gradovima EU.

Sličnu razmenu iskustava kosovske OCD mogle bi pružiti u partnerstvu sa regionalnim i EU organizacijama. Uzimanje nečeg negativnog iz prošlosti i podeljivanje sa drugim zemljama koje su doživele slične negativne pojave i paralelno predstavljanje kako se društvo učilo i razvijalo dalje je nešto čemu kosovske OCD mogu lako doprineti. Međutim, partnerstva sa regionalnim organizacijama i organizacijama sa sedištem u EU treba tražiti izvan poziva za podnošenje predloga. Ova partnerstva će rezultirati projektnim predlozima koji bi se mogli prevesti u prijave za program EU za građane.

- **KREATIVNA EVROPA - Projekat CORNERS**

<http://www.cornersofeurope.org>

Mnoge kulturne institucije sa ivica Evrope grade dugoročno partnerstvo na osnovu zajedničke odgovornosti. CORNERS je iniciralo 2010. godine šest kulturnih institucija: Intercult (Stockholm), Ekodos (Ljubljana), POGON (Zagreb), Drugo more (Rijeka), Gradski zavod za kulturu (Gdansk) i Umea 2014 - Evropska prijestolnica kulture. Projekat je zatim dalje razvijen zajedno sa više institucija, novim osnovnim partnerima i saradnicima: Donostija / San Sebastijan 2016 - Evropska prestonica kulture, Savet umetnosti Severne Irske (Belfast), ISIS Arts (Nju kasl), REKS (Beograd), DokuFest (Prizren) i Teatro Pubblico Pugliese (Bari).

"Svima nama CORNERS je bila jedinstvena prilika da dovedemo međunarodne umetničke projekte u ona mesta u Evropi koja su izvan kulturnih, socijalnih ili ekonomskih centara, da testiraju novi model umetničke produkcije i da se fokusiraju na mnogo različitih publika širom Evrope. Iako je CORNERS završio svoj put, mnogi delovi projekta će nastaviti svoje živote pojedinačno: kroz ideje koje su proizašle iz procesa, kolaboraciju umetnika i partnera, kao i samih umetničkih dela..."

CORNERS su dva puta dobijali podršku Evropske komisije: prvo tokom godinu i po vremena faze istraživanja i razvoja, kasnije tokom 4 godine faze proizvodnje i prezentacije. EU je odobrila polovinu ukupnog iznosa za Corners koje je uporedio isti iznos novca od strane partnerskih organizacija.

Različite organizacije donele su ovom projektu nešto jedinstveno, bilo da je to grad u kojem deluju, bio to festival koji organizuju, bilo da je to ciljna grupa ili umetnička forma koju primenjuju. Kosovska OCD učestvovala je kao saradnik. Ovakvo iskustvo treba podeliti sa drugim OCD. Treba razviti nove ideje, uspostaviti partnerstva i pripremiti se za 2019. pozive u okviru ovog programa. Postoje i neke dobre prakse u vezi sa su-finansiranjem iz posebnih vladinih fondova i u vezi sa tim bliski kontakt i razmena informacija sa kancelarijom pri Ministarstvu kulture treba da se uspostavi.

- **HORIZON 2020 – Projekat mirovne obuke**

<https://project.peacetraining.eu/>

Politički sukobi odavno su prešli državne granice i izgradnja mira postala je centralna u samo-koncepciji Evropske unije kao spoljnopolitičkog aktera. Trenutni izazovi u treninzima za sprečavanje sukoba i izgradnju mira (CPPB) su da su mnogi programi koji su u ponudi previše opšti/uski, nisu dovoljno primenljivi, slabo se radi na konkretnom proširenju veština i osim toga, obuka sama po sebi nije dovoljna. Za prevazilaženje ovih izazova potrebni su novi nastavni programi za CPPB i povezane aktivnosti.

PeaceTraining.eu ima za cilj da analizira ove probleme uz snažno učešće svih relevantnih aktera kako bi uzeli u obzir trenutnu praksu i pruže nove metode obuke za osoblje CPPB. Da bi se odgovorilo na ove izazove i istražilo se ovo složeno polje istraživanja, koristi se višedimenzionalni model modeliranja.

Dobijeni, formirani model PeaceTraining.eu koče opisuje strukture kurikuluma uključujući zainteresovane strane, nove metode, strukture kurseva, tehnike kao i dalje aspekte, e-pristupe, alate i entitete.

Internet platforma PeaceTraining.eu (www.peacetraining.eu) sadrži bazu znanja, mape zainteresovanih strana, stručne navigatore, info-grafike, biblioteke najbolje prakse i digitalne vodiče kako bi se ojačao prenos informacija među svim razvojima projekata i budućim implementacijama. U okviru projekta obezbeđeni su dodatni alati za podešavanje nastavnih planova i programa i alati za pretragu centara za obuku i trenera. Dakle, PeaceTraining.eu povećava svest o ovoj temi i privlači sekundarne ciljne grupe, uključujući pružaoce kursa, obrazovne institucije i trenere zbog svoje održive strategije sa dugoročnom mobilizacijom i angažovanim aktivnostima, uključujući međunarodni simpozijum PeaceTraining.eu.

Na evropskom nivou, PeaceTraining.eu će isporučiti nove metode i nastavne programe CPPB-a i poslužiti kao resurs na jednom mestu za povećanje efikasnosti i smanjenje troškova.

Kosovski centar za bezbednosne studije učestvovao je u ovom projektu kao partnerska organizacija, zajedno sa drugih deset projektnih partnera iz EU i regiona. To je takođe saradnja privatnog sektora i civilnog društva koja je karakteristična za program HORIZON 2020. Ovu vrstu pristupa treba da traže i kosovske OCD, mada ovaj poseban program nije prioritet od strane Vlade Kosova. Organizacije za zagovaranje treba da planiraju akcije OCD-a u odnosu na sprovođenje prioriteta za 2019. u vezi sa programima EU.

3. Nalazi sa terenskog istraživanja

Tokom ovog istraživanja anketirano je ukupno 8 kosovskih nevladinih organizacija. Pored toga, vođeni su intervjui sa drugim relevantnim zainteresovanim stranama, kao što su Kancelarija EU na Kosovu i projekat tehničke pomoći koji finansira EU „Podrška učešću Kosova u programima EU“ koji je trenutno u toku.

Sledeće teme su o kojima se razgovaralo tokom intervjua:

- Nivo znanja o programima EU uopšte i onima koji su naročito dostupni zapadnom Balkanu
- Nivo svesti o 17 programa EU za koje je Kosovo prihvatljivo od 2017. godine
- Kontakti sa organizacijom sa sedištem u EU sa ciljem da učestvuju u ovim programima
- Nivo svesti o proceduri neophodnoj za primenu u ovim programima
- Podrška potrebna da bi se mogla apsorbirati sredstva ovih programa

Intervjui su bili realizovani na osnovu otvorenih pitanja; prema tome, nalazi se mogu razviti izvan gore navedenih tema.

3.1 Nivo znanja o programima EU uopšte i onima koji su naročito dostupni zapadnom Balkanu

Od osam intervjuisanih organizacija, tri od njih su bile upoznate sa programima EU i podobnosti kosovskih organizacija za učešće u tim programima. Organizacije koje su bile upoznate sa programima ili su ranije učestvovala u tim programima putem konzorcijuma sa organizacijama sa sedištem u EU i regionalnim organizacijama ili su čule za programe putem novinskih članaka. Nijedna od intervjuisanih organizacija nije učestvovala na nekoj od informativnih sesija koje su organizovali Ministarstvo za evropske integracije ili Kancelarija EU na Kosovu. Malo organizacija je potvrdilo da je primilo poziv MEI za informativnu radionicu o ovim programima, ali nisu prisustvovala radionici.

Intervjuisane organizacije bile su svesne EU IPA (Instrumenta za civilno društvo) i EIDHR programa koji su osmišljeni za OCD i pozivaju se na predloge koji se redovno objavljuju u okviru ovih programa i unutar godišnjih omota EU na Kosovu. Intervjuisane nevladine organizacije tražile su vezu između ovih i drugih programa EU.

3.2 Nivo znanja o 17 EU programa za koje Kosovo ima pravo od 2017 godine

One nevladine organizacije koje su znale za programe u EU-u su takođe bile svesne nedavne podobnosti Kosova putem FA-a sa EU. Ipak, nijedna NVO nije mogla da nabroji svih 17 programa. Kreativna Evropa, EU za građane i Horizon 2020 bili su programi koji su uglavnom znali za anketirane NVO. I Erasmus + - kao nastavak prethodnog Erasmusa.

3.3 Kontakti sa organizacijom sa sedištem u EU sa ciljem da učestvuju u ovim programima

Rezultati istraživanja pokazuju da postoje dve različite vrste partnerstva između OCD sa Kosovom i EU. Partnerstvo zasnovano na snabdevanju: Organizacije sa sedištem u EU kontaktiraju kosovske nevladine organizacije da bi učestvovala u određenom pozivu za dostavu predloga projekata. Doprinos kosovskih nevladinih organizacija u ovim konzorcijumima/kratkoročnim partnerstvima obično je administrativne, logističke i organizacione prirode.

Kosovske nevladine organizacije retko ili nikada ne moraju da daju svoj doprinos svojim ekspertizama u određenoj oblasti koja je obuhvaćena posebnim pozivom za predloge projekata. Obično to pokrivaju organizacije sa sedištem u EU.

Ova partnerstva su obično kratkoročna i vođena određenim pozivom za dostavljanje predloga.

Dugoročna partnerstva: Ovo je manji broj (dva slučaja iz svih intervjuisanih organizacija) imala su dugoročnija partnerstva sa organizacijama sa sedištem u EU koja su započela i trajala van određenog poziva za podnošenje predloga. Ovo su partnerstva koja se zasnivaju na određenom sektoru u kojem su OCD aktivne. Jedan primer je 7 organizacija civilnog društva sa sedištem u Arte-u - Mitrovica, koje promovišu omladinski aktivizam i kulturu. Ova organizacija je deo regionalnih mreža i mreža zasnovanih na EU. Prethodno je učestvovao u programima ERASMUS i Kreativna Evropa - kroz ta partnerstva i mrežna članstva.

Horizontalno pitanje pristupa i sprovođenja sredstava programa EU koje je identifikovano tokom istraživanja je sloboda kretanja/izazovi u vezi sa dobijanjem putnih viza. Kako ovi programi uključuju intenzivno umrežavanje sa organizacijama sa sedištem u EU, izdavanje viza predstavlja ozbiljnu prepreku uspostavljanju i održavanju kontakta i odnosa sa OCD izvan Kosova i regiona ZB-a.

3.4 Nivo svesti o proceduri neophodnoj za primenu u ovim programima

Kosovske NVO su svesne procedura oko poziva za podnošenje predloga koji finansira EU. Ipak, nisu svesni konkretnijih zahteva u vezi sa programima EU i njihovim pozivom za dostavljanje predloga.

Većina intervjuisanih organizacija radije ima internu veštinu pisanja predloga projekata i prijavljuje se na pozive iz EU. Angažovanje eksternih konsultanata za pisanje projektnih predloga smatra se veštačkom vežbom koja obično ne rezultira uspešnom primenom. Štaviše, vizija i ciljevi organizacija nisu prikazani ili izraženi u prijavi, jer to nije napisalo osoblje organizacije. Međutim, u jednom slučaju organizacija je radije angažovala spoljno savetovanje u ove svrhe. Ova veština je smatrana nedostatkom u organizaciji i veštinama koje organizacija nije smatrala potrebnim za sticanje.

U pogledu operativne zrelosti, uključujući dobro finansijsko upravljanje i druge operativne i administrativne alate za koje se organizacije pregledavaju tokom procesa prijave, ali i moguće partnerske organizacije sa sedištem u EU, nalazi istraživanja variraju od organizacije do organizacije. Veće i centralno zasnovane organizacije imaju potrebne upravljačke (operativne i administrativne) alate koji su potrebni za funkcionisanje organizacije u skladu sa traženim standardima. Neke od OCD na lokalnom nivou takođe su dostigle ovaj nivo kapaciteta - uglavnom putem institucionalnih grantova koje finansiraju različiti donatori koji su pružili podršku u tom pogledu. Nekim anketiranim organizacijama to i dalje predstavlja izazov jer u potpunosti zavise od projekata finansiranih od strane donatora za sprovođenje njihovih aktivnosti, pa je interna operativna i administrativna struktura prilagođena potrebama različitih projekata. Nedostaje održiva, stabilna i efikasna unutrašnja operativna i administrativna struktura, procesi i alati. Kao konkretan primer, nekoliko organizacija je pomenulo izazov finansiranja godišnje revizije za organizaciju - pored revizija fondova projekata. Organizacijama nedostaje finansiranje za ovu vežbu i zato malo njih zaostaje u svojim aktivnostima revizije.

Tokom intervjuja, spomenuto je da su institucionalni grantovi koje finansiraju donatori ogromno pomogli NVO-ima u njihovom restrukturiranju i strateškom razvoju. Neke od intervjuisanih organizacija koje su dobile institucionalni grant odobreno su razvile svoje strategije, razvile strukturu, procedure i propise o ljudskim resursima. Ovo se vidi kao korak napred u pogledu daljeg razvoja i povećanja konkurentnosti OCD-a Kosova na regionalnom i nivou EU.

3.5 Razmena informacija/promocija EU programa od strane EU i Ministarstva za evropske integracije

Kancelarija EU na Kosovu i Ministarstvo za evropske integracije (MEI) organizovali su početne informativne sesije o podobnosti Kosova za programe EU. Oni su objavili ključne informacije o relevantnim programima EU po potpisu Okvirnog sporazuma. Do avgusta 2018. - kada je sprovedeno istraživanje, bilateralni sporazumi između EU i Kosova za četiri (4) programa EU nisu finalizirani, uključujući interne procedure odobravanja/ratifikacije od strane kosovskih institucija. Zbog produženja procesa odobrenja u kosovskoj skupštini, EU i MEI nisu započeli sa daljim pružanjem informacija o konkretnim programima i procedurama prijave.

Intervjuisane NVO pokazale su ograničeno znanje o programima EU. Tokom intervjua je vidljivo da su i nevladine organizacije pokazale malo interesovanja za ove programe kada je u pitanju traženje informacija od gore navedenih institucija.

Međutim, postoje nedavne inicijative koje preduzima civilno društvo u cilju povećanja svesti o programima EU, sa posebnim fokusom na one koji su privlačni za OCD. Takvu inicijativu preduzima Dokufest i zove se Kreativno Kosovo. Kreativno Kosovo je inicijativa DokuFesta koja ima za cilj da razvije evropsku i regionalnu mrežu kulturnog partnerstva i izgradnju kapaciteta kulturnog i kreativnog sektora na Kosovu u okviru priprema za pristupanje aplikacijama za kreativnu Evropu . Njegov cilj je izgradnja kapaciteta organizacija i pojedinaca iz kulturnog i kreativnog sektora da kvalitativno odgovore u adresiranju prioriteta i akcija navedenih u godišnjem programu rada Kreativne Evrope.

4. Zaključci i preporuke

4.1 Nedostatak znanja o EU programima

4.1.1 Zaključci

The research has found that there is generally lack of knowledge among CSOs for EU programmes. Indeed, there was some awareness identified on specific programmes, however deeper knowledge about priorities of these programmes is lacking.

Istraživanje je pokazalo da među OCD uglavnom nedostaje znanje za programe EU. Zaista je postojala određena svest o određenim programima, međutim nedostaje dublje znanje o prioritetima tih programa.

Nadalje, razmjena informacija o ovim programima i od strane EU-a i odgovornih vladinih institucija nije dovoljna. Platforme poput CIVIKOS-a ili mreže OCD-a na Kosovu nisu korišćene u tu svrhu. Iako su identifikovani neki pokušaji razmjene informacija (dobili su pozivnice za sastanak/radionicu/informativnu sesiju), istraživanje je pokazalo da nije bilo daljeg pokušaja podizanja svesti o EU programima među OCD. Slično tome, nedostaje proaktivan pristup pribavljanju informacija o programima EU sa strane OCD-a. Ograničeni broj OCD-a je upoznat sa programima, skoro nijedna od OCD-a ne može nabrajati sve programe EU-a, a samo je malo onih koji znaju za one programe u kojima OCD-a imaju pravo da se prijave.

4.1.2 Preporuke

a) Razmena informacija od strane EU i državnih institucija

Kancelarija EU na Kosovu trenutno upravlja trenutnim projektom tehničke pomoći „Podrška učešću Kosova u programima EU“ koji ima za cilj da podrži Kosovo u boljem pristupu programima EU. Ova vrsta podrške nastaviće se i u 2019. godini. Ova tehnička služba treba da predvidi intenzivniji dijalog i konsultacije sa OCD kako bi se promovisao sveobuhvatni pristup kada se razgovara o kosovskim prioritetima u odnosu na programe EU.

Ministarstvo za evropske integracije trebalo bi da razvije akcioni plan vezan za programe EU i razmenu informacija u vezi sa tim. Kancelarije u relevantnim institucijama koje će se direktno baviti ovim programima moraju postati potpuno funkcionalne i komunicirati sa OCD-ima o kratkoročnim i dugoročnim prioritetima. Kancelarija Kreativne Evrope u okviru Ministarstva kulture imaće koristi od Dokufest baze podataka kulturnih organizacija na Kosovu i u regionu Zapadnog Balkana. Ova baza podataka trebala bi da se koristiti za daljnju razmenu informacija o programu Kreativna Evropa i za uspostavljanje mogućih partnerstava i inicijativa. Ovaj pristup se može koristiti i za druge programe, a postoji i kancelarija za svaki program.

b) Uloga OCD-a u zagovaranju

OCD bi trebale da postanu glasnije kada traže informacije o programima EU. Do danas je postojao pasivan pristup traženju i dobijanju informacija o programima EU. Organizacije koje su aktivne u procesu EU integracija mogu razviti alate za razmenu informacija koji se mogu distribuirati zainteresovanim OCD. Treba izvršiti pritisak na kancelarije, kao i na kancelariju EU na Kosovu zbog intenzivnije razmene informacija. Treba izvršiti isti pritisak kako bi se OCD aktivno uključile u konsultacije za određivanje prioriteta naredne runde programa u 2019. godini.

Pored toga, kako medijski pod-program Kreativne Evrope nije dostupan za OCD sa Kosova i kako novo zakonodavstvo treba da se izradi, uloga OCD-a u zagovaranju, ali i njihova stručnost, mogu značajno doprineti ovom procesu.

Razmena informacija treba da započne odmah i to kroz četiri programa za koja je Kosovo potpisalo PU. Postoji poziv za podnošenje predloga koji će biti raspisan krajem 2018. godine za koji se mogu prijaviti kosovske OCD. Fokus treba da se posveti ne samo konkretnim programima, već i specifičnim prioritetnim oblastima u okviru programa za koje bi kosovske OCD bile zainteresovane. Neki od korisnih alata koji se mogu koristiti su:

- Brošure - koje sadrže kratke informacije o svakom programu, njegovim glavnim prioritetnim oblastima i ciljevima, veb stranicu na kojoj se mogu pronaći detaljnije informacije, ako postoji MS između Kosova i EU za takav program, takođe treba navesti podatke za kontakt kancelarije.
- Informativne sesije: ove sesije se mogu organizovati u formatu radionice. Pored pružanja prezentacije o programima EU - sa posebnim naglaskom na 4 za koja su potpisani PU, ove sesije bi trebale sadržavati primere nevladinih organizacija koje su već učestvovala u tim programima (Dokufest, 7 Arte, KEC, itd.). Te NVO mogu objasniti celokupan proces od uspostavljanja partnerstva sa organizacijama sa sedištem u EU, aplikacije i primene. O prednostima i izazovima može se detaljno razgovarati. Na ovaj način druge nevladine organizacije mogu iz prve ruke dobiti informacije o ovim programima i procesima koji su uključeni u pristup njihovim sredstvima.
- Razmena informacija o predstojećem i tekućem pozivu za dostavljanje predloga u okviru programa EU na koje se mogu prijaviti kosovske OCD: za to treba da se identifikuje centar/NVO koji bi mogao da deli ove informacije. Nadalje, nevladine organizacije se mogu zalagati da organizuju redovnu distribuciju informacija za određene programe. CIVIKOS platforma se takođe može efikasno koristiti u ove svrhe.

4.2 Prilike i izazovi u pristupu programima EU

4.2.1 Zaključci

Većina OCD-a na Kosovu smatra da izazov pristup fondovima programa EU predstavlja izazov. Izazovi imaju različite dimenzije, zavisno od toga da li su OCD centralno ili lokalno.

Glavni izazov za OCD sa centralnim sedištem je nedostatak sektorske ekspertize i dodana vrednost OCD-a Kosova ukupnim ciljevima programa EU i njihovim specifičnim prioritetima. Postoji tendencija da kosovske OCD uključuju međunarodne partnere radi više logističkih, administrativnih i sitnih aktivnosti, umesto za značajan doprinos ukupnom cilju akcije. Nakon skoro dve decenije razvoja civilnog društva na Kosovu, postoji potreba za većom ulogom u međunarodnim partnerstvima koja bi omogućila da kosovske OCD donesu dodatnu vrednost svojim iskustvom i ekspertizom. Međutim, postoje i slučajevi koji zaista donose dodatnu vrednost kroz članstvo u regionalnim i evropskim mrežama. To je uglavnom zbog toga što se organizacije posebno fokusiraju u svom radu i to je olakšalo njihovo partnerstvo sa međunarodnim organizacijama.

Za OCD sa lokalnim osnovama najveći izazov postaje vidljiv van granica Kosova, počevši od regionalnog nivoa i nastavljajući na evropskom nivou. Trenutno se lokalno zasnovane organizacije civilnog društva suočavaju sa poteškoćama u proširenju izvan svoje opštine. Oni se takmiče sa većim OCD na Kosovu koje su centralno zasnovane. Postoje slučajevi uspešnog partnerstva sa većim OCD-ima na Kosovu koji su otvorili pristup većim fondovima od različitih donatora i doprineli jačanju manjih organizacija. Ovaj pristup se smatra prikladnim i kada se pristupa EU programima.

Jedan zajednički izazov koji su identifikovale sve OCD je su-finansiranje zatraženo u pozivu za dostavljanje projekata EU.

4.2.2 Preporuke

OCD na Kosovu su se značajno razvile u proteklih 18 godina. Sada je na raspolaganju sektorska podela u kojoj su se OCD pokazale kao važan akter i aktivno doprinose celokupnom razvoju Kosova. To je snaga koju mnoge OCD nisu potpuno svesne. To je ujedno i njihova dodata vrednost koja se može doneti u regionalnim i međunarodnim partnerstvima koja mogu otvoriti vrata EU programima. OCD treba da identifikuju svoje posebne snage na osnovu svog iskustva i da ih učine dalje u pravcu povećanja specijalizacije za određeni sektor/temu/strateški prioritet. Ovo bi služilo za razvoj i uspostavljanje partnerstva sa organizacijama sa sedištem u EU. Takođe je poželjno sektorsko umrežavanje među OCD.

Na raspolaganju je pomoć koju finansiraju donatori i koja može podržati gore navedene procese. Tekuća tehnička pomoć koju finansira EU, kao i ona koja je planirana za 2019. godinu, mogla bi olakšati kontakte i moguća partnerstva između Kosova i OCD-a EU. Različiti donatori finansirali su različite inicijative putem kojih su kosovske nevladine organizacije poslale u susedne zemlje ili države članice EU da se sastanu sa većim OCD ili mrežama. Ovo je urađeno u svrhu iskustva najbolje prakse ili u svrhu učenja ili razmene informacija. Novi pristup sa sličnim ciljem može olakšati dostupnost OCD-a sa Kosova programima EU. Organizacije i mreže sa sedištem u EU mogu se dovesti na Kosovo i sastati se sa svojim kolegama. Sastanci se mogu organizovati sa sektorskim odeljenjima. Posete bi mogle da budu organizovane širom Kosova. Krajnji cilj bi bio uspostavljanje dugoročnih kontakata i partnerstava koja bi rezultirala zajedničkim programima i akcijama. U smislu su-finansiranja, inicijativa BJRM se u ovom slučaju može koristiti kao dobra praksa. Ministarstvo kulture izdvojilo je poseban fond za inicijative za su-finansiranje koje se finansiraju u okviru programa Kreativna Evropa. Pošto se 90% ulaznica kosovskih institucija treba pokrivati kroz IPA podršku, sličan iznos sredstava mogu da koriste kancelarije za finansiranje su-finansiranja za uspešne prijave kosovskih OCD u okviru relevantnih programa EU. O ovom pitanju trebalo bi dalje razgovarati sa odgovarajućim kancelarijama.

4.3 Podrška/Izgradnja kapaciteta za OCD kako bi se olakšala dostupnost programima EU

4.3.1 Zaključci

Sve intervjuisane OCD zatražile su podršku kada su u pitanju programi EU. Ova potreba za podrškom je prvenstveno zbog nedostatka dubljeg znanja za ove programe.

Iako većina OCD već primenjuje inovativne pristupe i akcije, kada je u pitanju pisanje dobrih projektnih predloga, nedostaje fokus i neophodna tehnika. Nadalje, često postoji veza između vizije i misije organizacije i novih predloga projekata. U nekim slučajevima, prijava i postupak koji prate proces prijavljivanja smatraju se veoma izazovnim. Zbog toga se u tim slučajevima organizacija često odlučuje za izbor spoljnog konsultanta koji će pisati predlog projekta.

Rezultati istraživanja pokazuju da postoji očigledan umor od jednodnevnih informativnih sesija ili treninga gde ekspert podučava o projektnim predlozima, logičkom okviru, ciljevima, rezultatima i aktivnostima. To je obično jednodnevna aktivnost, a ne osigurava nikakvu održivost. Štaviše, vrlo često ove radionice nisu povezane sa bilo kojim određenim pozivom i nema praćenja tih jednodnevnih sesija.

U svim pozivima za predloge EU programa, podnosioci aplikacija, ko-podnosioci aplikacija i drugi subjekti moraju imati određeni nivo iskustva, kao i finansijske i operativne kapacitete. Ovo je zaista izazov za slabije OCD, ali čak i snažnije OCD traže podršku u uspostavljanju zdravih sistema finansijskog upravljanja unutar svoje organizacije, kao i održive organizacione strukture.

4.3.2 Preporuke

Postoji jasna potreba za razvijanjem ciljanih programa za izgradnju kapaciteta koji bi podržali OCD u pristupu programima EU. Ovi programi izgradnje kapaciteta trebali bi biti integrirani sa prethodno spomenutim aktivnostima podizanja svesti, kao što su informativne sesije, kao i omogućavanjem novih partnerstava. Sledeće mogu biti neke od vrsta programa izgradnje kapaciteta:

a) Program izgradnje kapaciteta u vezi sa temama

Svaki program EU ima posebne pod-programe i prioritetne oblasti. Programi za izgradnju kapaciteta trebali bi biti ciljani ka ovim sektorima i prioritetnim oblastima. Kao što je prethodno pomenuto, ovi programi treba da uključuju i studijske primere slučajeva iz akcija u kojima su kosovske nevladine organizacije već učestvovala. Dokufest takve inicijative organizuje tokom avgusta 2018. Postoji niz radionica vezanih za EU program Kreativna Evropa. Radionice uključuju različite OCD iz regiona, razmatraju se kancelarije i najbolje prakse, kao i put kako bi Kosovo postalo prihvatljivo za prioritetnije oblasti ovog programa .

b) Primeri obučavanja i dobre prakse - učiti iz stvarnog iskustva

Studijski primeri slučajeva jedno su od najboljih alata za razmenu stvarnog iskustva koje mogu koristiti i drugi. Na Kosovu postoji nekoliko OCD-a koje su učestvovala u programima EU u različitim modalitetima i ulogama (Dokufest, Pozorište ODA, 7 Arte, KCSS). Ove organizacije i njihovi predstavnici mogu se koristiti kao treneri koji pružaju detaljne informacije o njihovom iskustvu u prijavljivanju i sprovođenju EU programa.

Pored studijskih primera, predavanje kao metoda izgradnje kapaciteta je poželjnije nego klasični pristup u učionici. Kao što je spomenuto u prethodnim odeljcima, OCD su potvrdile nezainteresovanost kada su u pitanju jednodnevne radionice. Preferira se dugoročniji trening i podrška koji bi se trebao uzeti u obzir pri planiranju budućih inicijativa za podršku.

c) Programi za izgradnju kapaciteta povezanih sa procesima

Ovi programi izgradnje kapaciteta mogu se kombinovati sa prethodna dva programa. Programi za izgradnju kapaciteta treba da budu povezani sa specifičnim procesima kako bi se dobili vidljivi rezultati. Takvi procesi su poziv za podnošenje predloga, potpisivanje novih međunarodnih sporazuma između Kosova i EU, bilo kakve promene koje se dešavaju u relevantnim programima ili njihovim propisima i slično. To će ojačati relevantnost programa za izgradnju kapaciteta i učiniti ih atraktivnijim za OCD. Većina neposrednih programa izgradnje kapaciteta može se predvideti u okviru programa EU za građane, pošto je MS ratifikovan za ovaj program i postoje pozivi za predloge koji su još uvek otvoreni za učešće OCD.

Od presudnog je značaja da programi izgradnje kapaciteta ciljaju OCD širom Kosova, a ne samo one koji se nalaze u Prištini. Štaviše, treba težiti zajedničkim naporima sa vladinim institucijama, istraživačkim institutima, univerzitetima i privatnim sektorom. Kao što je pokazano tokom istraživanja, civilno društvo je svestrani sektor među programima EU i to pruža i priliku i izazov za OCD.

d) Najbolje korišćenje resursnih centara

Na Kosovu i u regionu postoje različiti resursni centri koji bi mogli biti navedeni kao dobra prilika za izgradnju kapaciteta. Neki od njih su: EU informativni centar, KCSF centar, regionalna platforma ERASMUS i slično. Različite OCD platforme (poput CIVIKOS-a i slične), nakon što budu upozorene o događaju i sastanku, distribuiranje i širenje informacija. Ovo uključuje različite inicijative za izgradnju kapaciteta.

⁸ <http://dokufest.com/creative-kosova-industry-events-dokufest/>

5. Izvori i bibliografija

1) Uredba (EU) br. 1286/2013 Evropskog parlamenta i Saveta od 11. decembra 2013. o uspostavljanju akcionog programa za unapređenje rada poreskih sistema u Evropskoj uniji za period 2014–2020 (Fiscalis 2020) i ukidanje Odluke br. 1482/2007/EC (OJ EU L 347, 20.12.2013, st. 25).

2) Uredba (EU) br. 1294/2013 Evropskog parlamenta i Saveta od 11. decembra 2013. kojom se uspostavlja akcioni program za carine u Evropskoj uniji za period 2014–2020 (Carina 2020) i stavljanje van snage Odluke br. 624/2007/EC (OJ EU L 347, 20.12.2013, st. 209).

3) Uredba (EU) br. 250/2014 Evropskog parlamenta i Saveta od 26. februara 2014. o uspostavljanju programa za promociju aktivnosti u oblasti zaštite finansijskih interesa Evropske unije (program Hercule III) i ukidanje odluke 804/2004/EC (OJ EU L 84, 20.3.2014, st. 6).

4) Uredba (EU) br. 1382/2013 Evropskog parlamenta i Saveta od 17. decembra 2013. o uspostavljanju programa pravde za period 2014 do 2020 (OJ EU L 354, 28.12.2013, st. 73).

5) Uredba (EU) br. 1381/2013 Evropskog parlamenta i Saveta od 17. decembra 2013. o uspostavljanju programa za prava, jednakost i državljanstvo za period 2014 do 2020 godine (OJ EU L 354, 28.12.2013, st. 62).

6) Uredba Saveta (EU) br. 390/2014 od 14. aprila 2014. o uspostavljanju programa „Evropa za građane“ za period 2014–2020 (OJ EU L 115, 17.4.2014, st. 3).

7) Odluka br. 1313/2013 / EU Evropskog parlamenta i Saveta od 17. decembra 2013. o mehanizmu Unije za civilnu zaštitu (OJ EU L 347, 20.12.2013, st. 924).

8) Odluka (EU) 2015/2240 Evropskog parlamenta i Saveta od 25. novembra 2015. o uspostavljanju programa o inter-operativnim rešenjima i zajedničkim okvirima za evropsku javnu upravu, privredu i građane (program ISA2) kao sredstva za modernizaciju javnog sektora (OJ EU L 318, 4.12.2015, st. 1).

9) Uredba (EU) br. 1287/2013 Evropskog parlamenta i Saveta od 11. decembra 2013. o uspostavljanju Programa za konkurentnost preduzeća i malih i srednjih preduzeća (COSME) (2014 - 2020) i ukidanja Odluke br 1639/2006/EC (OJ EU L 347, 20.12.2013, st. 33).

10) Uredba (EU) br. 1296/2013 Evropskog parlamenta i Saveta od 11. decembra 2013. o programu Evropske unije za zapošljavanje i socijalne inovacije („EaSI“) i o izmeni Odluke br. 283/2010/EU o uspostavljanju evropskog fonda za mikro-finansiranje Progres za zapošljavanje i socijalnu uključenost (OJ EU L 347, 20.12.2013, st. 238).

11) Uredba (EU) br. 1288/2013 Evropskog parlamenta i Saveta od 11. decembra 2013. o uspostavljanju „Erasmus +“: Program Unije za obrazovanje, obuku, omladinu i sport i poništavanje Odluka br. 1719/2006/EC, broj 1720/2006/EC i broj 1298/2008/EC (OJ EU L 347, 20.12.2013, st. 50).

12) Uredba (EU) br. 1295/2013 Evropskog parlamenta i Saveta od 11. decembra 2013. o uspostavljanju programa Kreativna Evropa (2014. do 2020.) i poništavanje Odluka broj 1718/2006/EC, broj 1855/2006/EC i broj 1041/2009/EC (OJ EU L 347, 20.12.2013, st. 221).

13) Uredba (EU) br. 1291/2013 Evropskog parlamenta i Saveta od 11. decembra 2013. o uspostavljanju Horizonta 2020 - Okvirnog programa za istraživanje i inovacije (2014-2020) i stavljanju van snage Odluke br 1982/2006/EC (OJ EU L 347,20.12.2013, st. 104).

- Program Zdravlje za rast (1)
- Potrošački program (2)
- LIFE (3)
- Copernicus (4)

14) OKVIRNI UGOVOR između Evropske unije i Kosova * o opštim principima za učešće Kosova u programima Unije

15) Podrška učešću u EU programima, IPA akcioni dokument 2017

16) Preliminarna procena za učešće Kosova u EU programima 2014-2020, Instrument za pripremu projekata Ministarstva za evropske integracije, Kosovo, Europe Aid/137475/DH/SER/XK

17) Vodič programa EU za građane 2018

18) Treće zdravstveni program EU (2014–2020), Grantovi za projekte (HP-PJ-2018), vodič za podnosiocce aplikacija

**Publikacija je realizovana od
Kosovske Fondacije za Civilno
Društvo (KCSF) i pripremio od:**

Autor: Edis Agani

Saradnik: Bardha Tahiri

Ova publikacija je finansirana od Švedske Agencije
za Međunarodnu Saradnju (Sida).

Sadržaj ove publikacije je odgovornost autora i ne
može se ni na koji način smatrati kao stav Sida.

Copyright © 2018. Kosovska Fondacija za Civilno
Društvo (KCSF)

EU Programi za Organizacije civilnog društva

Uz Podršku:

